עלון שבועי לאקטואליה תורנית מבית תנועת 'אחוות תורה' - תורת חיים, הלכה למעשה

אהוותא

גיליון 141
פרשת קורח
כ"ז סיון תשפ"ו

הקואליציה של קורח

דרישת נשיאי העדה להקטיר קטורת הייתה עשויה להתקבל, אולם התחברותם עם דתן ואבירם חשפה את המזימה הנסתרת

הגאון רבי דוד לייבל שליט"א
נשיא 'אחוות תורה'

התבוננות מדוקדקת בפשוטו של מקרא בסיפור קורח, חושפת עלילה עמוקה יותר. בתחילת הדברים משה פונה אל ה' ומבקש: אַל תֵּפֶן אֶל מִנְחָתָם, לֹא חֲמוֹר אֶחָד מֵהֶם נָשָׂאתִי וְלֹא הֲרֵעֹתִי אֶת אַחַד מֵהֶם. לשם מה דרושה בקשה? הרי אם מראש סבר משה שהם אינם ראויים, פשוט שמנחתם לא הייתה מתקבלת. ואם כן היה סיכוי שמנחתם תתקבל, למה לבקש מה' לדחות את מנחתו של מי שראוי לכך? כיצד הבקשה קשורה לטענה "לא חמור אחד מהם נשאתי"? וגם תזמונה מעורר תמיהה. את הבקשה 'אל תפן אל מנחתם' משה אינו מבקש מיד אחרי ההצעה לקורח ועדתו להקטיר, אלא רק אחרי זימונם של דתן ואבירם וסירובם לבוא. וכאן הקושי מתעצם. מדוע חוצפתם של דתן ואבירם אמורה לפגוע במנחתם של נשיאי העדה שלא דיברו נבלה כדתן ואבירם?

הסוד נעוץ בהבנת התוכנית של קורח. הוא הצליח להרכיב קואליציה של אנשים שלא היו מרוצים מהנהגתו של משה, כל אחד מסיבה אחרת. מפלגה אחת הייתה מורכבת מנשיאי העדה שביקשו גם הם לעבוד במקדש; המפלגה השנייה הייתה דתן ואבירם, שמרדו לחלוטין במשה על שהוציאם ממצרים והותיר אותם למות במדבר. את שתי המפלגות הללו אסף קורח אליו כדי לקדם את בקשתו האישית לכהונה.

הקואליציה הזו לא נחשפה מיד. בשלב ראשון, כשהגיעו קורח וחמישים ומאתיים האיש וביקשו להתקרב ולעבוד את ה' גם הם, משה הציע להם לנסות ולהקטיר. את העצה הזו יש לפרש כאפשרות רצינית. לפחות מצידו של משה היה סיכוי שה' יקבל את עבודתם והוא אינו מבקש שה' לא יפנה אליה. רק אחרי שדתן ואבירם חושפים את כוונתם, מתברר שהקואליציה הזו אינה מבקשת קדושה אלא אנרכיה. כעת, מבין משה, אם מנחתם של קורח והחמישים ומאתיים תתקבל, המשמעות לא תהיה שגם פלוני ואלמוני ראויים להקריב, אלא שטענת דתן ואבירם מתקבלת, ולכך לא ניתן להסכים. ואף שאלו מפלגות שונות, סוף סוף הן התקבצו ובאו לקואליציה אחת בהנהגתו של קורח, ומכאן שגם בליבם הייתה טינה על שררתו של משה. לכן הוא פונה לה' ואומר 'אל תפן אל מנחתם - לא חמור אחד מהם נשאתי'. כלומר, אל תפן למנחת קורח והחמישים ומאתיים, משום שטענת דתן ואבירם שאני משתרר שלא כדין אינה נכונה.

ההסבר הזה מיישב קושיה עצומה. בפסוקים טז-יז, אחרי כל האירוע עם דתן ואבירם, משה חוזר על ההצעה לקורח: אַתָּה וְכָל עֲדָתְךָ הֱיוּ לִפְנֵי ה' אַתָּה וָהֵם וְאַהֲרֹן. מָחָר וּקְחוּ אִישׁ מַחְתָּתוֹ וּנְתַתֶּם עֲלֵיהֶם קְטֹרֶת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי ה'. אלא שהצעה זו זהה לכאורה למה שהוא כבר אמר להם בפסוק ו': זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ לָכֶם מַחְתּוֹת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ. האם אין זו כפילות מיותרת?

לפי דברינו מיושב היטב. בפסוק ו' באמת ובתמים הייתה אפשרות שה' יפנה למנחתם, אך בפסוקים טז-יז ההצעה הופכת למבחן **מול אהרון**, ושם אכן אין להם סיכוי. לאחר שמשה מבין שהבקשה אינה כנה אלא נועדה לערער על הנהגתו, הוא מציב את בחירת ה' באהרון למבחן, ולמבחן הזה תהיה תוצאה ברורה: או אהרון או הם.

יחד עם זאת, חשוב להזכיר שעונשם של החמישים ומאתיים היה שונה משל דתן ואבירם. הם לא נבלעו באדמה אלא נשרפו והמחתות שלהם נעשו ציפוי למזבח. ייתכן שהם באמת שוכנעו שמטרתם היא הקדושה, וההתחברות שלהם למרד גילתה טפח ממה שהיה צפון בליבם, אף שלא חשבו על כך באופן מודע.

ומכאן לקח חשוב. אם יש לנו טיעונים טובים, הם צריכים להישמע ואף לקבל מענה נכון וראוי, אבל דרושה שימת לב כפולה לאנשים שמרכיבים את הקואליציה יחד איתנו. מי שמתחבר לרשעים כדי לבקש קדושה, יש לחשוד שגם מאחורי בקשתו שלו מסתתרות כוונות זדון.

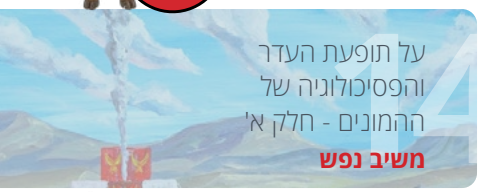

17
מה עושים כשהאיש קשה מדי ומדבר אל הילדים במילים שמכווצות אותי?
אחת לשבוע: שבות

זכות הרבים

תעמוד לידידנו הדגול
ה"ה **אהרן ליב הופשטטר**
טורונטו, קנדה

שתרם בנדיבותו להפצת גיליון זה
לעילוי נשמת אביו
ה"ה **נתן נטע יצחק בן זאב** ז"ל

העלון מוקדש
לרפואת **אפרים בן שרה**
ולעילוי נשמת **משה בן אשר אנטשיל**
וז'וזט בת רחל ואליהו פרידמן

רוצים להקדיש עלון למישהו אהוב?
להקדיש לעילוי נשמת בתאריך מיוחד?
צרו קשר במייל: alon@achvat.co.il

עדותיך אתבונן

הרב מיכאל נכטילר
מנכ"ל רשת החינוך 'נצח'

פרשת קורח

קנקן חדש

יין ישן נושן משפתי חכמינו

גבולות וקרבה

הן גוענו, אבדנו, כולנו אבדנו. זעקה נוראה הפורצת מלבם של בני העם אחר ראותם את סופם של מקטירי הקטורת. זעקה הנושאת בחובה, את מלוא הפרדוקס הרוחני של קיומו של עם ה'. השאיפה הטבעית להתקרב אל האלוקים, אל מקורו של כל טוב ושפע ונועם, הופכת למקור סכנת מוות מיידית ומוחלטת, אבדון. איך יגשו אל האלוקים, איך יחיו חיים של קרבה רוחנית, כשכל גישה עלולה לחצות גבול בלתי נראה שסופו מוות. הטשטוש הקטלני בין התקרבות ראויה לבין פריצת גבולות, מאיים להחניק את החיים הרוחניים מן היסוד. גוויעה איומה.

ואל מול החרדה הזועקת מתעצב המענה האלוקי, דו שלבי ומקיף.

תחילה, העברת נטל האחריות אל כתפיהם של אהרן ובניו, נושאי עוון המקדש. לא רק אחריות פסיבית למניעת כניסה אסורה, אלא חובת פעולה מוחלטת לשמור על החיבור, לספק את החוויה, את ההשתוקקות. כשכושלים הכהנים, נוצר ואקום רוחני המוביל לפריצת גבולות, לקרבה מסוכנת אל הקודש.

ויצירת 'אזור חיץ'. מעגל של אנשים החיים בגבול, ממלאים את המרחב האפור שבין קודש לחול, מעגל של לויים.

הכהנים חיים לא רק בתפקיד שונה, אלא בממד אחר. 'אני חלקך ונחלתך' אינו ביטוי רטורי, אלא הגדרה למהות קיום שונה מן היסוד. הם אינם עובדים המקבלים שכר, אלא חיים משולחן גבוה, ואף בביתם הפרטי חיים כמקדש מהלך. לעומתם הלויים נתונים במתח תמידי בין עולמות, עובדים בקודש, אך חיים חיים של שבט תוסס. המעשר הוא תשלום עבור שירות, חלף עבודתם, חלף נחלתם, לא חלק ממהותם הרוחנית.

הלוי יוצר גשר. מבין את שני העולמות, חי בתוכם, נמצא במקום המאפשר לעם להתקרב מבלי לחדור. מספק מודל מעשי של עבודת ה' אינטנסיבית אך בטוחה, מתווך בין שאיפה רוחנית בוערת לבין מגבלה הנובעת מחוליותו של בשר ודם פשוט.

וכך, במערכת של מעגלים, מתאפשרים לישראל חיים של קרבת אלוקים. הכהנים כליבת האש הרוחנית, הלויים המגשרים ושומרים על האזור האפור, וישראל המתחברים ברוגע דרך תרומות ה'. החרדה הקיומית מגוויעה או אבדון הופכת לתודעה של קרבה בטוחה ומלאת משמעות. הגבולות המטושטשים הופכים לתשתית בהירה המאפשרת חיבור רוחני נכון לכל איש, לכל עובד אלוקים.

ויקח קורח (טז א)

על סמיכות הפרשיות של קורח (מחלוקת קורח ועדתו) וחוקת (חוקת פרה אדומה, עליה נקרא בשבוע הבא) אמרו במדרש פליאה: "מה ראה קורח לחלוק על משה? פרשת פרה אדומה ראה". זו לשון המדרש, ונלאו חכמי לב להבין פשר דבר.

זהו הביאור: אחת מטענותיו של קורח כנגד משה רבנו הייתה על העברת בכורות ישראל מתפקיד הכהונה לטובת אהרון ובניו. ביסוד הטענה עמדה השאלה: כיצד ייתכן שנשללה עבודת ה' מבכורות עם ישראל בשל העובדה שחטאו בעגל, כשמאידך מקבל את התפקיד אהרן הכהן שבעצמו היה שותף מסייע להכנת העגל. ומאחר שלדעת קורח מעורבותו של אהרון הייתה שקולה לעבודת העגל עצמה, הוא ראה במעשה העגל ובתגובת משה, מעין 'פרשת פרה אדומה' שמטהרת טמאין ומטמאת טהורים. ועיוות לכאורה זה, הוא שגרם לו לחלוק על משה.

[בשם מהרא"ל צינץ]

בן יצהר בן קהת בן לוי (טז א)

בבית דינו של רבי אליהו קלצקין, רבה הנערץ של לובלין, התברר דינם של זוג שעמדו בפני פרדה. משנאלמו שפתיו של הבעל שהיה במקרה אדמו"ר מיוחס, וטענות אשתו הדהדו בחלל בית הדין כואבות וקשות, הזכיר הבעל לפני בית הדין את ייחוסו לאחד מגדולי הצדיקים.

נענה הרב ואמר: במדרש ביארו שהפסוק בפרשתנו לא הזכיר את המשך יחוסו של קורח "...בן יעקב", כי יעקב ביקש רחמים על עצמו "בקהלם על תחד כבודי" שלא יזכר שמו על מחלוקת קורח ועדתו. אלו הם דברי המדרש הידועים, סיים הרב, ואני שואל: איזה מין רחמים על עצמו הם, שנכדיו ייענשו, היה לו טוב יותר לכאורה שיזכירו את שמו עליהם ויינצלו נכדיו מאימת הדין בזכותו.

והתשובה היא - סיים הרב - שהיא הנותנת, דווקא מפני שריחם יעקב על צאצאיו, העדיף שלא יזכירו את ייחוסם אליו. כי כגודל הייחוס כך גודל הדרישה להתנהגות נאותה. ואם התנהגת שלא כדין, עדיף לך שלא להזכיר את הייחוס המפואר של משפחתך, שרק מעלה את הטענות נגדך לרף גבוה הרבה יותר.

[מעובד על פי אגדה עממית]

את מחתות החטאים האלה בנפשותם (יז ג)

בגמרא (סנהדרין נב) דרשו: מהו בנפשותם? שנשמתם נשרפת וגופם קיים. התורה מבחינה כאן בין שני סוגי חטאים, ישנם חטאים **בגופם**, כאלו שנעשים לשם הנאת הגוף. חטאים אלו רעים מאוד אך יש לגביהם תקווה גדולה יותר שהאדם ישוב למוטב. לא כן החטאים **בנפשותם**, אלו החטאים שמתיימרים להיות למען הנפש, ללחום את מלחמת ה'. חטאים אלו שנעשים במסווה של יראת שמים, רבה רעתם הרבה יותר. ועליהם נענשו בבחינת מידה כנגד מידה בשריפת נשמה כשהגוף נותר שלם.

[על פי 'מנחם ציון']

ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה (יז ג)

ניתן לפרש דרך דרוש, כי שתי השקפות חיים כלליות ישנן ושתיהן אינן טובות: אופטימיות ופסימיות קיצוניות. האופטימיות שמה את החיים היפים בראש, ומתעלמת מהעובדה הפשוטה שהחיים אינם תמיד יפים, וגם לא לעולם חיים. לא נעים, אבל זה מנהגו של עולם. האופטימי הקיצוני שם את כובד המשקל על הנוצץ והזוהר, אף שהוא זמני וארעי. לעומתו הפסימי הקיצוני שלנגד עיניו כל הזמן המוות והשחור, מאבד את היופי שנתן לו הבורא ו'חי את המוות'. אלה וגם אלה ניגפים במבוך החיים ותועים אל האבדון. הדרך הישרה היא לעמוד 'בין המתים ובין החיים' למצוא את האיזון המושלם בין ידיעת האמת והיעד ובין חיי השעה היפים שניתן להעמיד בהם עולמות של נצח, מתוך פעולה בריאה של חיים לפי המתווה שהעניק לנו בורא העולם בסיני. כך ורק כך, תיעצר מגפת ההבל העולמי.

[על פי 'מנחם ציון']

והנה פרח מטה אהרן... ויגמל שקדים (יז כג)

מה באה העובדה שמטהו של אהרן הוציא דווקא שקדים ולא פרי אחר ללמדנו? נראה שאין כמו פרי השקד ללמד אותנו על ההבדל בין מחלוקת לשלום. הגמרא (חולין כה) מלמדת שישנם שני מיני שקד: באחד, הפירות מרים בקטנותם ומתוקים בגדלותם. בשני, להיפך - מתוקים בקטנותם ומרים בגדלותם. תגרה וריב יכולים להיות מהנים מאוד בתחילת הדרך, מאבק מחושב להשגת יעד חשוב בעיני הנאבק. אך עד מהרה יהפכו למרירות אחת גדולה. ואילו השלום, אף שבתחילתו ידרוש ויתורים ומרירות מסוימת בשני הצדדים, פירותיו מתוקים בגדלותם.

[על פי 'מנחם ציון']

—פרק שלושה עשר—

ההתבדלות שבלב

בטור הקודם הבהרנו שהתבדלות מאחינו שאינם שומרים תורה ומצוות איננה יכולה להתבטא בניכור, וממילא לא בהתגדרות ציבורית. איננו עושים זאת רק מכורח המציאות, אלא כערך: אלו הם אחינו בני ישראל. עם זאת, אנו מעוניינים להימנע מהשפעת התרבות החיצונית, כך שנוכל לשמור על ערכי התורה ועל חיי הקדושה. כיצד אפשר לקיים את שני הדברים יחד?

הרמב"ם לימדנו דרך ישרה. מורגלים בפי הכול דבריו על החובה לברוח למדבריות, אותה קבע לעת מצוקה חריפה ביותר, אך במצב הרגיל הרמב"ם מורה על שיטת התבדלות שונה - התבדלות נפשית. על האדם לעבוד ולחיות בקרב ההמון העוסק בענייני העולם, כשמוקד התעניינותו ומשמעות חייו נתון לחיי הקדושה והעיון. הללו אמורים להיות הדברים אליהם יחתור תמיד, והם ינסכו משמעות על כל תחומי פעילותו.

הרמב"ם מדבר על מעין 'אימון אישי'. בתחילה, יקדיש האדם את זמני התפילה והלימוד מתוך מיקוד מלא והתמסרות לעבודת ה'. ואילו בשעות בהן הוא עמל לפרנסתו יתרכז בעבודה ובחברה. עם הזמן, "יזכה להשיג את האמיתות ולשמוח במה שהשיג, בעודו מדבר עם בני אדם ועוסק בצרכי גופו כשכל שכלו מופנה אל ה' יתעלה; והוא לפניו יתעלה בלבו תמיד בעודו עם בני אדם בחיצוניותו, על דרך מה שנאמר במשלים השיריים שנאמרו על העניינים האלה: 'אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר, קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק'" (מורה נבוכים, חלק ג פרק נא).

אם כן, האדם השלם יעבוד ויפעל, אולם בליבו יחזיק את דבקותו בה' ובתורתו, וזו תהיה נסוכה על כל ענייניו. נדמיין אדם העובד במשרד משותף עם חילונים. הוא עובד כמותם על אותו פרויקט, אך רואה בעבודתו חלק מעבודת ה'. הם משוחחים על טיול לחו"ל, אולם הוא זוכר שגם מטרת ההנאה היא חיים יהודיים. אכן, ההבדל מתבטא בפועל כאשר הוא נמנע מארוחה במסעדה או מבילוי שלא לרוח התורה: אולם זהו רק קצה קרחון המבטא את המטרה השונה של כל צורת חייו, המעניקה להם עומק וקדושה. הוא יודע זאת, וגם עמיתיו יודעים זאת ומכבדים אותו על חייו הרוחניים.

אין הדברים הללו רחוקים מהשגתנו: זוהי דרך בה נהגו רבים. אנו זוכרים שהרמב"ם עצמו נהג כך כאשר היה רופא בחצר מלך מצרים - ועם זאת היה ליבו נתון לחכמה האלוקית. וכך נהגו רבים מרבותינו: רש"י התפרנס ממסחר, הרמב"ן היה רופא, הרלב"ג היה אסטרונום, והאר"י עסק במסחר תבלינים ותבואה. בכל עיסוקיהם הם נדרשו לבוא במגע עם הגויים, אך תודעתם נשארה נבדלת בגבהי מרומים.

למעשה, בדרך זו נהגו בני הדור הקודם, ורבים עדיין בדורנו אנו. רק בדור האחרון עלה רעיון חדשני, לפיו עלינו לחיות בערים מנותקות, בקהילות סגורות. רבים מגדולי ישראל אף התנגדו לו: החזון איש אמר שיש לפזר אבוקות רבות ברחבי הארץ, ולא לרכז את כולן בעיר אחת. ואכן, רבים עוד זוכרים מציאות של חיים לצד אחינו הרחוקים מהתורה, מתוך ידיעה שאיננו דומים להם. אכן, אנו סוחרים ומשוחחים איתם, אך מוקד חיינו אחר הוא.

נבחין: ההתבדלות החדשה היא טכנית באופיה ותלויה במיקום ובחומה פיזית של מרחק. ברגע שתוסר החומה נהיה פגיעים כחילזון שאיבד את קונכייתו. אולם ההתבדלות התודעתית שנהגו בה רבותינו בכל הדורות הייתה עמוקה ונעלה יותר, שכן משמעותה שאנו נושאים את התבדלותנו איתנו לכל מקום שנלך, ואיננו תלויים בעזרים חיצוניים. ואף יותר מכך, התבדלות זו איננה כלי חיצוני, אלא היא תלויה ישירות בתוכנה: אנו נבדלים בכך שלחיינו ישנו עוגן רוחני נעלה, אליו לא זכו שכנינו ועמיתינו. ועוגן זה משנה את התנהגותנו גם כאשר אנו פועלים בעולם הזה. עוגן זה מעניק לנו כבוד פנימי ועמוד שדרה המכוון את התנהגותנו ביושר ובקדושה.

זוהי אפוא שיטת ההתבדלות הפנימית: לפעול בעולם החול, אולם תמיד אל מול ה'. דרך זו היא המושג המוכר לנו מפתיחת שולחן ערוך: "שויתי ה' לנגדי תמיד" הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים ההולכים לפני האלוקים". לא במקרה הוא מוכר לנו: זהו ציטוט מהרמב"ם שהזכרנו. בתפיסת חיים זו בחר הרמ"א לפתוח את ה'שולחן ערוך'.

"קהילות
זה מה שהחזיק
את עם ישראל
במשך אלפיים שנה"

הגר"ד ליינג
ירחי כלה תשפ"ז

צרפו את הקהילה שלכם
לתנועת 'אחוות תורה'
ותהנו ממעטפת תומכת מקיפה

הקמה ופיתוח
שיעורי תורה
ותוכניות לימוד

הכשרות מקצועיות
לקבוצות ידע
לבינוי וצמיחה

מעטפת פעילות
לגברים, נשים,
ילדים ונוער

להצטרפות
סרקו את הברקוד
ההצטרפות מותנית בריאיון קבלה

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

עורך: מוטי רובינשטיין | עיצוב: מוטי טל | עיצוב גריד: ינטל סטודיו
לתגובות ולקבלת העלון מדי שבוע: alon@achvat.co.il

עדכונים מהשטח

הכוונה כלכלית בקהילה

קהילת **'שירת נפתלי'** באלעד קיימה ערב הכשרה פיננסי מיוחד לחברי הקהילה, במטרה להעניק כלים למיצוי נכון של הפנסיות, קופות הגמל וקרנות ההשתלמות. את ההרצאות המקצועיות העבירו מנכ"ל מחברת IBI **עידו בדש** יחד עם **נתי מנשורי** יועץ מנכ"ל קפיטל **טל דרורי**. בליל חג השבועות נמסר שיעור מיוחד מפי רב הקהילה, **הרב יהודה ולך**, בנושא ריבית וההתנהלות ההלכתית בשוק ההון. השילוב המנצח שרקם ראש הקהל **ירוחם טורנר** בין הידע המקצועי לבין ההכוונה התורנית, העניק לחברי הקהילה מענה מושלם וכלים חיוניים להתנהלות כלכלית נכונה, אחראית ועל פי ההלכה.

סיום מסכת גיטין

חברי קהילת **'חניכי הישיבות'** בחדרה חגגו את המעמד המרגש של סיום מסכת גיטין. האירוע התקיים בהובלתו וביוזמתו של ראש הקהל, **עו"ד שלמה לוי**, הפועל ללא הפסקה למען פיתוח הקהילה ורווחת חבריה. לציון המאורע המשמח, שכרו חברי הקהילה מתחם ייעודי, שם התכנסו לסעודת מצווה חגיגית עם ארוחה בשרית עשירה ומפנקת, באווירה מרוממת של דיבוק חברים ושמחת התורה. יישר כוח עצום ללומדים על ההתמדה וההשקעה.

פותחים קיץ בפעילות שטח

סניף **'אחווה'** בכפר גנים פתח את עונת הקיץ במפגש עוצמתי ומלא אנרגיות, ששילב קבלת פנים חמה לחניכים החדשים שהצטרפו למשפחה. הפעילות נפתחה באמירת פרקי תהילים משותפת, ומשם המשיכו החניכים למטווח רובי מים אקטיבי ומלא אקשן, לאתגר ODT קבוצתי שבחן עבודת צוות, ולקינוח מפנק של גלידות לכולם. בצוות הסניף כבר שוקדים על התוכניות המלאות לחופש הגדול.

גיבוש וסדנת הקשבה

תלמידי ישיבת **'משמר התורה'** יצאו לזמן הפוגה וגיבוש מיוחד. הפעילות התקיימה בהובלת **הרב נתנאל שרון**, ובמהלכה השתתפו הבחורים בסדנת הקשבה ייחודית בהנחיית סמנכ"ל החינוך **ישראל שילה**, שהעניקה להם כלים מעשיים לצמיחה אישית.

לשמוח במעון הנכים

ערב חג השבועות, יצאו תלמידים מישיבת **'משמר התורה'** ליוזמת חסד מיוחדת, כשהגיעו לבקר ולשמח את דיירי מעון הנכים הסמוך לישיבה. הבחורים שרו ורקדו יחד עם הדיירים והביאו איתם אור ושמחה גדולה לקראת חג מתן תורה.

התוועדות של התעלות וחיבור

תלמידי ישיבת "המתיבתא" התכנסו כמדי יום רביעי להתוועדות השבועית הקבועה. המפגש, שהפך כבר לעוגן משמעותי עבור הבחורים, שילב שירה מעוררת, דברי חיזוק והתעוררות, וזמן איכות משותף המעניק כוחות רוחניים ומלכד את בני הישיבה להמשך השבוע.

מסע שטח וסדנאות זהות

תלמידי ישיבת "המתיבתא" יצאו לאחר חג השבועות למסע בן יומיים בטבע. לצד הטיול והחיבור לשטח, שולבו במהלך המסע סדנאות ומעגלי שיח אינטנסיביים שעסקו בשאלות של זהות, בירור אישי והתבוננות פנימית.

שאלות ותשובות בהלכה

מאת הגאון רבי אהרן בוטבול שליט"א
ראש בית ההוראה יביע אומר וחתנא דבי נשיאה מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

"רכב זר יינזק"

שאלה:

יש לי חניה פרטית, ואחד השכנים חוסם אותה באופן קבוע. פניתי אליו כמה פעמים ואף התקשרתי למשטרה, אך ללא הועיל. האם מותר לי לגרום נזק לרכבו כדי שילמד לקח ולא יחסום אותי שוב?

תשובה:

מרן השולחן ערוך (חו"מ סימן ד' סעיף א') פוסק: "יכול אדם לעשות דין לעצמו" כאשר אדם מחזיק שלא כדין בממונו, ואף רשאי למנוע ממנו זאת בכוח במקרים מסוימים.

בספר 'נתיבות המשפט' חילק בין מטלטלין לקרקע, וסבר שבמקרה של תפיסת קרקע אין להוציא בכוח או באלימות. אולם פוסקים אחרים חלקו עליו. כך, למשל, בתשובת מהראנ"ח שבספר 'מים עמוקים' נפסק שבעלים רשאי למחות במי שנכנס לרשותו הפרטית גם באמצעים תקיפים, כאשר אין דרך אחרת להגן על ממונו.

עוד מצאנו בשו"ת 'שמע שלמה', שהתיר לפרסם ולבייש דייר המסרב לשלם ועד בית כדי לאלצו לשלם, אף שהדבר עלול לגרום לו נזק משמעותי.

למעשה, אם אדם בטוח שרק בדרך הזו הוא יוכל להציל את כספו וממונו, כגון ששכנו תופס את החניה הפרטית שהיא בבעלותו, אפשר להקל לעשות פעולות חריגות כמו אלו שהוצעו. אבל, אינני אוהב את האלימות - חשוב לזכור שבדרך כלל אלימות אינה משיגה את המטרה. וההשפעה השלילית של התנהגות אלימה כלשהי על האדם המפעיל אותה, מזיקה מאוד לו עצמו. "והאמת והשלום אהבו".

לשון הרע על פוליטיקאי

שאלה:

בשולחן שבת דיברנו על הבחירות. אחי סיפר על מעשים שליליים ומושחתים שעשה, לדבריו, נציג במפלגה מסוימת. כשהערתי שמדובר בלשון הרע, הוא טען שהדברים נאמרים לתועלת, כדי שאנשים ידעו שלא להצביע לאותה מפלגה. האם אכן מותר לדבר לשון הרע על פוליטיקאי או מפלגה מטעם זה?

תשובה:

אין היתר גורף לדבר בגנותו של פוליטיקאי. הטענה שמדובר ב"תועלת" אינה מתירה מעצמה איסורי לשון הרע.

היתר לספר מידע שלילי לתועלת קיים במקרים שבהם יש צורך למנוע נזק ממשי, כגון בענייני שידוכים, שותפויות או עסקאות. הצבעה בבחירות אינה דומה בהכרח למקרים אלו, ולכן אין להתיר בשל כך דיבורי גנאי או השמצות.

עם זאת, מצאנו בפוסקים היתר לדבר בגנותו של אדם המחלל שבת בפרהסיה כאשר המטרה היא למנוע מאחרים ללמוד ממעשיו. כך כתב רבנו יונה, והדברים הובאו בידי ה"חפץ חיים" (הלכות לשון הרע, כלל ד', סעיף ז').

לכן, כאשר מדובר בפוליטיקאי שומר תורה ומצוות, אין היתר לדבר בגנותו ללא עמידה מדוקדקת בכל תנאי ההיתר של לשון הרע לתועלת. מכאן גם יש מקום להיזהר מקריאת פרשנויות וכתבות המבוססות על השמצות ורכילות, שעלולות להכשיל באיסורי לשון הרע.

תַּחְכְּמוֹנִי

חידות הלכתיות מעניינות

חידה

פעולה שמותר ליהודי לעשות בשבת, אך אם בהמתו תעשה אותה פעולה, ייחשב הדבר למלאכת שבת והבעלים יעבור על איסור שביתת בהמתו. כיצד?

פתרון

רקע: "שביתת בהמתו" הוא איסור מן התורה. אסור לבעלים להניח לבהמתו לשאת משא ברשות הרבים בשבת.

לאדם, מותר לצאת בשבת עם תכשיט שהוא דרך לבוש ותכשיט לגופו, כמפורש בשולחן ערוך. אך לבהמה אין מושג של תכשיט. אם קשרו לצווארה שרשרת או קישוט כלשהו, אין זה נחשב לבושה אלא משא נמור. כאשר הבהמה יוצאת כשהיא עונדת קישוט, בעליה היהודי עובר על שביתת בהמתו.

חידה

פעולה שאסורה דווקא ביום חול, אך בשבת מותרת. כיצד?

פתרון (וחידה נוספת) בשבוע הבא

פינה זו מיועדת לפלפול ולהנאה בלבד. הדברים המובאים כאן אינם הלכה למעשה, וכל שאלה מעשית יש להפנות למורה הוראה.

לתגובות:
alon@achvat.co.il

הרב אליהו לוי
ראש בית המדרש 'בינה לעתים'

האם מותר לבקר את הנהגת גדולי ישראל?

קורח נענש על ערעור הסמכות, אך במי מריבה דווקא המנהיג נדרש לתת דין וחשבון

קורח ועמו מאתיים וחמישים איש, קמים לפני משה בביקורת נוקבת: "מדוע תתנשאו על קהל ה'?". לא מדובר באנשים פשוטים משולי החברה, אלא באנשים מכובדים: "נְשִׂיאֵי עֵדָה, קְרִאֵי מוֹעֵד, אַנְשֵׁי שֵׁם". הם לא הסכימו עם גישתם של משה ואהרן. הם חשבו שהם מנהיגים את העדה שלא כהוגן, יוצרים היררכיה פסולה, דואגים למקורבים ומחזיקים כוח רב מדי.

האם הביקורת שלהם הייתה מוצדקת? לא. כך הוכח למעלה מכל ספק במבחן המחתות. אולם, השאלה החשובה והרלוונטית שעולה מסיפור קורח ועדתו אינה האם משה ואהרן התנשאו על קהל ה' או לא, אלא האם מותר להעביר ביקורת על גדולי ישראל.

על פניו, המסר מסיפור קורח אינו חפותם של משה ואהרן אלא חומרת היומרה לבקר אותם. משה מבקש מה' להוכיח כי אנשים אלו מנאצים את ה'. "אִם בְּרִיאָה יִבְרָא ה' וּפָצְתָה הָאֲדָמָה אֶת פִּיהָ". מדוע? לכאורה, עצם היומרה למתוח עליהם ביקורת.

ואכן האדמה בולעת חיים שאולה את אותם אנשים, בעלי כוח, עושר ומעמד, שהעזו ברוב חוצפתם להטיל ספק בישרת מנהיגותו של משה.

המסקנה המתבקשת לכאורה, היא כמה חמור לבקר את גדולי ישראל. האמנם?

בפרשת חוקת, נפגוש מקרה נוסף שבו האדמה פותחת את פיה, וליתר דיוק, הסלע. פרשת מי מריבה. גם פרשה זו עוסקת בביקורת כנגד משה, והפעם זו מגיעה באופן המוני בהרבה. העדה נקהלים על משה ואהרן ומתחילים לצעוק: "וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה... לָמָּה הֲבֵאתֶם אֶת קְהַל ה' אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה... וּמַיִם אַיִן לִשְׁתּוֹת". על פניו, מדובר בביקורת חריפה יותר ומכבדת פחות.

אולם, שם, מי שנענש היה דווקא משה, שאמר לעם "שמעו נא המורים" וכעס על בני ישראל (כדברי הרמב"ם). הקב"ה מקבל את הביקורת של העם, ומעניש את משה בעונש החמור ביותר שמנהיג יכול לקבל. הוא מפוטר.

סיפור זה מלמד אותנו שביקורת כנגד גדולי ישראל אינה בהכרח פגומה. עלינו להבחין היטב בין שני סוגי ביקורת. הביקורת הראשונה, הייתה ערעור מחושב על עצם סמכותם של משה ואהרן. היא ביקשה לומר שמוטב להסתדר גם בלי רבנים, כי הם מבקשים את טובת עצמם. ביקורת זו נידונה בחומרה.

המקרה השני, דווקא בשל היותו ביקורת עממית, שיקף מצוקה אמיתית. העם מאס בכנות בחיי גלות. לא רצה יותר להסתמך על ניסים, לחיות על המן, בלי יכולת לפרנס את עצמו. הוא צעק מעומק ליבו. אך משה, שהיה מנהיג של דור המדבר, פירש זאת כמרדנות מסוגו של קורח. הוא חשב שהם "מורים", מרדנים, ולא הבין לליבו של הדור החדש, דור באי הארץ. ולכן, במקרה זה דווקא הוא נענש, ולא זכה להיכנס אל הארץ עם הדור החדש.

הרב חיים רובניץ
ר"מ בישיבת ההסדר 'דרך חיים'

מחלוקת שמאי והלל

לא כל מחלוקת מוציאה מחוץ לגדר

פרשת קורח מהווה הזדמנות לדבר בגנותה של המחלוקת. בטור זה ברצוני לדבר דווקא בשבחה של ה"מחלוקת".

בסוף בית השני רבו ה"מחלוקות". חלקן של כמה מהקבוצות היה להיחשב כמחוץ לגדר, כמו הצדוקים והבייתוסים; אולם באותו הזמן גם בתוך עדת הפרושים התקיימו שתי קבוצות מובחנות - בית שמאי ובית הלל. מדוע לא נתפרדה החבילה במחלוקתם, אף שהייתה לעיתים קשה מנשוא?

במשנה בסוכה שנינו: אמרו להן בית הלל לבית שמאי: לא כך היה מעשה, שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את ר' יוחנן בן החורני ומצאוהו שהיה יושב ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית? אמרו להן בית שמאי: משם ראיה! אף הם אמרו לו: אם כן היית נוהג, לא קיימת מצוות סוכה מימיך.

בפשטות, בית הלל הוכיחו לבית שמאי כשיטתם ממנהגו של ר' יוחנן, ובית שמאי דחו שזקני בית שמאי לא הסכימו עמו. אולם במה זכה ר' יוחנן החורני להכריע במחלוקת?

זהותו של ר' יוחנן עשויה להסביר. בתוספתא מבואר שהוא היה מתלמידי בית שמאי שנהג כבית הלל. יש שפירשו כי מאחורי הסיפור עומדת מחלוקת שורשית: האם מותר לחצות את הקווים ולנהוג כקבוצה החולקת? לדעת בית שמאי אסור, ואילו בית הלל הוכיחו ממנהגו של ר' יוחנן שחציית קווים מותרת.

שורש המחלוקת יסודו בלגיטימיות של הדעה השנייה. לדעת בית שמאי ישנה רק אמת אחת, והדעה השנייה אינה לגיטימית. לעומתם, בית הלל סברו ששתי הדעות לגיטימיות. לימים נקבעה ההלכה כדעת בית הלל, אולם אנו רואים כי אף לבית שמאי יש קיום במשניות. בכך טמון פרדוקס מסוים: מדוע לדברי בית שמאי נשאר קיום? אך ורק לדעת בית הלל, שסברו כי שתי הדעות לגיטימיות.

באגדה המפורסמת אודות המחלוקת בין ר' יהושע לר' אליעזר, קבע ר' יהושע כי "לא בשמים היא". בשמים יש אמת אחת, אך בארץ יש דעות שונות. אין זה מקרה כי לדעת בית הלל "ארץ נבראה תחילה", בניגוד לדעת בית שמאי ש"שמים נבראו תחילה". "כל מחלוקת שהיא לשם שמים סופה להתקיים... זו מחלוקת שמאי והלל". הקיום הוא דווקא בזכות דעתם של בית הלל ששתי הדעות לגיטימיות.

המסר שעלינו לאמץ הוא שלא כל מחלוקת מוציאה מחוץ לגדר. אין זה סוד שבתוך ציבור מקיימי התורה יש מחלוקות רבות. אך מכאן רחוקה הדרך לקביעה שצד מסוים הוא נגד גדולי ישראל ועליו לצאת מן המחנה. אדרבה, כל המחויבים לתורה ולמצוות, בתוך הגדר הם. אלו ואלו דברי אלוקים חיים, והלכה כבית הלל שהיו שונים דברי בית שמאי.

הרב חיים וייסקופף
ר"מ בישיבת המתיבתא

תקלה צריכה כוונה

גם כישלון שנולד משאיפה לקדושה יכול להפוך למקור של תיקון

מעשי בני אדם מורכבים מכוונה ופעולה. ישנם מעשים בהם הן הכוונה והן הפעולה ראויים. ישנם מעשים בהם הכוונה והמעשה אינם ראויים, וישנם מעשים בהן הכוונה ראויה אך המעשה פסול, וכדבר החלום למלך כוזר: 'כוונתך רצויה ומעשך איננו רצוי'.

תכלית הרע בעולם היא בשביל להעמיד את האדם בניסיון וכאשר בוחר בטוב, מקדש הוא את שמו יתברך, ומקדם את העולם לקראת תיקונו.

אך מה קורה כאשר האדם בוחר ברע? על המעשה בוודאי שאדם יתן את הדין, אך כלפי זה שהעולם לא נתקן מניסיון זה, מבואר ברמח"ל שגם הרע בעצמותו יכול לשמש לריבוי כבוד שמים, ובין כך ובין כך העולם יתקדם לתיקונו.

כאשר האדם עושה מעשה פסול שנובע מתוך כוונה ראויה, הדבר מורכב יותר. ודאי שאין היתר לביצוע המעשה, מכיון שהצו האלוקי ורק הוא, מורה דרכנו, ורצון, נשגב ונעלה ככל שיהיה, אינו גובר על הרצון העליון. אך האם יש בכל זאת משמעות לכך שהכוונה הייתה רצויה? שהאדם רצה להיטיב או התאווה לקרבת ה'?

לאחר חטאם של קורח ועדתו, אומר הקב"ה למשה 'את מחתות החטאים האלה בנפשתם ועשו אותם רקועי פחים צפוי למזבח וכו' ויהיו לאות לבני ישראל'. והדברים צריכים עיון, המחתות, הכלים שבהם רצו קורח ועדתו לחלוק על משה רבנו, ראויים הם לכלי המקדש? ואף אם המטרה היא זיכרון לעתיד, היו יכולים לתלותם בפתח המשכן שלא יערערו על הכהונה, אך מדוע להשתמש בהם ככלי שרת?

קורח ועדתו פעלו כחטיבה אחת אך עם מניעים שונים. בעוד מטרת קורח, דתן ואבירם הייתה לחלוק על סמכות משה, שאר העדה רצו את קרבת ה' על ידי עבודת ההקטרה (של"ה, הנצי"ב), הדבר מוכח גם מהעונשים השונים בהם נענשו. בעוד קורח, דתן ואבירם נבלעו באדמה, שאר העדה נדונו בשריפה. המעשה הוא מעשה פסול, הם עברו על ציווי ה', ועל כך נענשו.

אומר הקב"ה למשה: המחתות שבהן נעשה המעשה הפסול ישמשו לזיכרון, הדבר שבו נעשה המעשה הרע, ישמש לתיקון על ידי הזיכרון 'למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטרת'.

אך לא די בכך, כיוון שכוונתם הייתה טהורה, בדבר שבו קלקלו, בו יתכפרו. המזבח מטרתו לכפר, כביכול 'מקריבים' את עוונם על גבי המזבח והוא הופך לחלק מן המזבח, לרמז שנתכפרו במזבח.

הכוונה חושפת את מגמתו הפנימית של האדם ואת רצונו העמוק. משום כך אין דומה מעשה פסול הנובע ממניעים מושחתים למעשה פסול הנובע משאיפה אמיתית אל הטוב. בשני המקרים המעשה אסור ודורש תיקון, אך ביחס לעולמו הפנימי של האדם קיים הבדל מהותי. לעיתים, אף מתוך הכישלון עצמו, ניתן להבחין בנקודת הטוב שממנה צמח, והיא עשויה לשמש יסוד לתיקון ולכפרה.

הרב פרופ' אבי וינרוט
מחבר 'לאור קדושת לוי' וספרים נוספים

ההבדל בין קדושה לטהרה

שורש הוויכוח בין משה לקורח

קורח חלק על קדושת הכהנים, ואמר "כי כל העדה כולם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'". כיצד אפשר לחלוק על כהונה? איך אפשר להפוך לכהן קדוש מבטן?

החתם סופר מביא את דברי המדרש: "מה ראה קורח לחלוק על משה? פרשת פרה אדומה". ומבאר שחטא העגל היה נחלת כל עם ישראל - מלבד הלויים שלא חטאו בעגל. אהרן הכהן חטא בכך שסייע לבני ישראל לבנות את המזבח שעליו נעשה העגל.

נמצא כי הלויים ראויים אף מאהרן לכהונה. אכן, אהרן עשה תשובה ואמרו חז"ל "מקום שבעלי תשובה עומדים - צדיקים גמורים אינם עומדים". אבל, בפרשת פרה נאמר "ונתתם אותה אל אלעזר הכהן". ורש"י מבאר כי אלעזר הוא שעשה את הפרה "לפי שאהרן עשה את העגל ואין קטיגור נעשה סניגור".

לכן טען קורח כי מי שהוא לוי ולא חטא מימיו, ראוי לקבל את קדושת הכהונה, ולא "בעל תשובה" כאהרן הכהן.

משה השיב לקורח: "בוקר ויודע ה' את אשר לו **ואת הקדוש** והקריב אליו... האיש אשר יבחר ה' - **הוא הקדוש**". נאמר "הוא הקדוש", ולא "הוא הטהור". טהרה מבטאת ניקיון מוחלט ואת זה אין לאהרן. היתה לו נפילה. אבל, אהרן מתאים יותר להיות **קדוש**.

כהונה ניחנה **בקדושה**, שנאמר "**לקדש אותם** לכהן לי". הציווי לכהנים הוא "קדושים יהיו לאלהיהם. הלוויים, לעומת זאת, הצטוו על טהרה ונאמר: "קח את הלויים מתוך בני ישראל **וטהרת** אותם", ועוד דוגמאות רבות לדבר.

הכתוב אומר ביחס למזבח: "והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים **וטהרו וקדשו**". רש"י מבאר: "וטהרו - ממה שעבר. וקדשו - לעתיד לבא". הווי אומר: הטהרה מנקה את העבר ושומרת על הקיים בניקיונו. קדושה - מרוממת ומזככת את העשייה מכאן ואילך, גם אצל מי שכבר נפל ואינו טהור.

הקדוש גדול מהטהור. כך כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (פרה ג-ג), שטמא שנטהר נמצא בדרגה גבוהה יותר מאיש אשר לא נטמא מעולם. הסבר הדברים מצוי בזוהר, החוטא ששב בתשובה, יודע לרחם על חוטא. לעומת זאת, מי שלא חטא מעולם הוא טהרן ומבין רק אנשים מושלמים.

על כן, כהן יהיה דווקא האיש שאינו מושלם, שהייתה לו נפילה והתאוששות, כי הוא יידע לרחם על הבריות, ולהבין לליבו של מי שנפל וקם.

נמצא, שקורח סבר שיש להעדיף את הלויים הטהורים - אנשים מושלמים מחטא. משה השיב שה' מחפש את הקדוש, כהן ולא לוי, ועדיפה הקדושה על הטהרה, כי טהרנות אינה מתיישבת עם רחמים, הבנת הזולת, והכשרת העם כולו להתרוממות בעתיד על אף פגעי העבר.

לכן, הכהן צריך להיות - קדוש.

אִישׁ עַל הָעֵדָה

למה נוסעים לצדיק - פרק א'

שאלה: למה החסידות מראשיתה בנוייה על הסתופפות בצילם של צדיקים ואדמו"רים? האם היחיד לא יכול לעבוד את ה' בעצמו בלי תיווכים כביכול, בינו לה'?

בימינו, בעידן של אינדיבידואליזם המקדש את הסובייקט, וכשכל מידע נגיש בלחיצת כפתור, קשה באמת להבין את הצורך במנהיגות אנושית. אך במבט היסטורי של עמנו, במיוחד סביב רגעי השיא של יציאת מצרים והכניסה לארץ, נראה שה' בחר להנהיג את עמו באמצעות אנשים.

במרכז המעמד הנשגב של מתן תורה בהר סיני, עומד משה רבנו ומתווך כביכול את דברי ה' - **"אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבֵינֵיכֶם... לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבַר ה'"** (דברים ה־ה). והיהודים עצמם באימתם מקול הגבורה, ביקשו ממשה: **"דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה... פֶּן נָמוּת"** (שמות כ־טו). וברגע של אי ודאות כשמשה בושש לרדת מההר, קורה חטא העגל, כשהעם מחפש מנהיג חלופי. לפני שמשה רבנו מסתלק מהעולם הוא מבקש **"יִפְקֹד ה'... אִישׁ עַל הָעֵדָה... וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת ה', כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה"** (במדבר כז יז), וכך זה נמשך בדורות הבאים.

השאלה מתעצמת דווקא על החסידות, שחיזקה את הפוטנציאל של כל יהודי לעבוד את ה' ממקומו ומצבו הוא, כ"חלק אלו' ממעל". אז אם כולנו שווים בפוטנציאל, מהו תפקידו של הצדיק?

פנס לנשמה

תפקידו של הצדיק הוא בדיוק זה ורק זה: לדאוג שכל יהודי יגלה את מי שהוא באמת. הצדיק כאן בשבילנו ולא להיפך. מה הכוונה? הקב"ה נתן לנו 'תחנות כוח' של קדושה בתוך העולם, כדי שלא נלך בו לאיבוד, בשלושת המרחבים - מקום, זמן, ואדם - המכונים בספר יצירה "עולם, שנה, נפש". ארץ ישראל, ירושלים ובית המקדש - בממד המקום, השבתות והמועדים - בממד הזמן, והצדיקים - בממד הנפש.

האם רק בית המקדש קדוש? האם בימות החול הרגילים אנחנו לא עובדים את ה'? אז למה צריך את בית המקדש ואת המועדים? כי שגרת היומיום שוחקת, ואפשר לשכוח את המטרה שלנו בעולם. לכן עלינו לרגל לבית המקדש, לקבל מטען רוחני ולשוב איש לגפנו ותאנתו לעבוד שם את ה'. התכלית של שבת היא לשאוב כוחות לעבודת ה' בימי השבוע, שלא נשקע תחת העומס של המתח והטרדות.

זהו גם תפקידו של הצדיק. כשנכנסים למקום סכנה, דואגים להשאיר מציל או צופה מבחוץ. כך הקב"ה שתל בכל דור צדיקים שתפקידם הוא לא רק ללמד תורה, אלא להיות גם תחנת כוח של קדושה, פנס רוחני, להגיד לנו את דבר ה'. חז"ל (כתובות קי"א) כתבו שכל הדבק בתלמידי חכמים "כאילו מדבק בשכינה" וכך מקיימים את מצוות הדבקות בה'. כי הצדיק אינו מחליף את הקשר שלך עם ה', חלילה, אלא רק מעורר את הקדושה שיש בך כבר, שתתחבר מחדש לשורש העצמי שלך. בדיוק כמו שלא נשארים תמיד בבית המקדש או עושים שבת כל השבוע. כי התכלית היא לא הצדיק, אלא להיפך, לעורר את הקדושה שבכל אחד ואחד, שיוכל לעבוד את ה' בעצמו. נמשיך ונרחיב בפרק הבא.

א גוטען שבת
ישראל
לשאלות והארות:
sruly.kush@gmail.com

כשאדם נפל לבור

סח פעם המשפיע **הגאון החסיד רבי יואל כהן זצ"ל** משל נפלא על תפקידו של הצדיק:

פריץ אכזר השליך משפחה יהודית לבור עמוק באדמה. השגים חלפו, ונולדו שם דורות נוספים שהקשר היחיד שלהם עם החוץ היה פתח קטן בתקרה, דרכו נזרקו פעם ביום לחם ומים. המבוגרים עוד זכרו את העולם שמבחוץ אך הצעירים כבר לא ידעו מאומה על קיומו.

בני הדורות המאוחרים נחלקו ביניהם לגבי מסורת האבות על "העולם הגדול שבחוץ": חלקם האמינו במציאותו מכוח הוכחות שכליות (הרי הלחם מגיע מאיפשהו); חלקם האמינו באמונה תמימה מכוח נאמנות אבותיהם; וחלקם נותרו ספקנים ולא קיבלו שיש חיים בחוץ מעבר לבור.

יום אחד, נפתח הפתח, ובמקום לחם נפל משם אדם מן היישוב. כששמע את הוויכוחים, תמה: "על מה הדיון? הרי בחוץ יש עולם ענק, שמש ואור! החיים בבור הם רק צמצום קלוש של המציאות האמיתית". טון הדיבור שלו, שנבע מוודאות מוחלטת של ראיית עין, חדר אל לב השומעים. הוא לא רק סיפק להם הוכחה, אלא גרם להם לחוש את העולם החיצוני כאילו הם עצמם רואים אותו כעת.

והנמשל: זהו תפקידו של הצדיק. רוב בני האדם שקועים ב"בור" של העולם הגשמי. אמונתם באלוקות מבוססת על מסורת או על מחקר שכלי, המשאירים את הרוחניות כדבר מופשט ומרוחק. הצדיק, לעומת זאת, הוא "האדם מבחוץ". חי ורואה את האמת האלוקית במוחשיות פשוטה. כשהוא מדבר, הוא לא זקוק דווקא להוכחות, הוא מקרין את הוודאות החושית שלו עד שהאמונה של השומע הופכת לחוויה חיה בנפש.

ראה והבט
תשפוכת הדמים

המשפיע הרב מרדכי (מוטה) פראנק

בימים טרופים הללו, כאשר עדיין זה יותר משנתיים ימים נופלים לצערנו עוד ועוד מטובי בנינו מגיני הארץ הי"ד, כל זאת לצד רחמי וחסדי ה' יתברך שזכינו וראינו בתקופה המיוחדת הזו שבה אנחנו חיים. יחד עם ההודאה לה' יתברך על כל חסדיו, עלינו לשפוך שיח ולהעתיר על הפסקת שפך הדם ה"י.

אם נתבונן על ימים אלו, בשלשלת הדורות, נגלה שבעבר היו ימים אלו ימי זיכרון לגדולי הדורות שמסרו נפשם על קדושת ה'. כאז כן היום.

וכך מובא בשולחן ערוך אורח חיים סימן תק"פ שיום כ"ה לחודש סיון הוא יום 'תענית צדיקים', מפני שביום זה, לפני קרוב ל־1950 שנים, החלה תקופת שפך דם צדיקי עולם ארזי הלבנון אדירי התורה 'עשרה הרוגי מלכות'.

היה זה ביום כ"ה בסיוון שנת ג' אלפים תתכ"ח, שנת חורבן בית שני, אז נהרגו ונטבחו שלושת הצדיקים הראשונים מבין 'עשרת הרוגי מלכות' שהם: רבן שמעון בן גמליאל, הקבור בכפר כנה שבגליל לפני צומת גולני; ר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול, הקבור בכפר שזור ליד כרמיאל; ור' חנינא סגן הכוהנים.

גם יום כ"ז בסיון החל ביום שישי, מוגדר בהלכה כיום של תענית צדיקים עקב כך שביום זה נהרג רבי חנניא בן תרדיון, ויש האומרים שביום כ"ו סיון, הוא יומא דהילולא של רבי יוסי בן קיסמא שמוזכר בגמרא (עבודה זרה יח) שהיה חברו של רבי חנינא בן תרדיון, ושכב על ערש דווי נוטה למות, ובא רבי חנינא לבקרו, ושוחחו על מסירות נפשו של רבי חנינא ללמד תורה למרות הגזירה, ואמר רבי יוסי 'הלוואי יהי חלקי בגן עדן עמך', ומיד בפטירת רבי יוסי נלכד רבי חנינא בידי הרומאים שהוציאוהו להורג.

ביום כ"ו סיון הוא גם יום ההילולא של רבי יונתן בן עוזיאל תלמידו של הלל הזקן, הקבור בעמוקה, שרבים עולים להתפלל על קברו לפעול ישועות בעניין שידוכים וזיווגים.

גדולי עולם וקדושים אלו, שמסרו נפשם על המשך הרבצת התורה, הם שהעמידו תורה בישראל, וכפי שכתוב בכתבי האר"י הקדוש בכמה מקומות: כל כוחנו להחזיק מעמד בגלות הארוכה שלנו, היא רק בזכות אותם עשרה צדיקים שנהרגו על קידוש ה' בשנים שלאחר חורבן בית המקדש... ולזכרם תיקנו לנו לומר כל יום בתפילת שחרית את הפסוקים: "אל נקמות ה' אל נקמות הופיע הינשא שופט הארץ השב גמול על גאים".

גם אם אין אנו נוהגים היום להתענות בתעניות צדיקים אלו, אבל שומה עלינו לנצל ימי רצון אלו, להתעורר לזכר צדיקים אלו שמסרו נפשם למען עם ישראל. כל אחד יכול להדליק נר לעילוי נשמתם, לשאת תפילה חרישית ממעמקי הלב, לעורר זכותם, שנזכה להמשיך עלינו ישועה ורחמים, שייעצר הנגף ויפסיקו ליפול קורבנות מישראל, ויחד נזכה לראות בסיום הגלות הקשה שאנחנו כבר בתוכה כמעט אלפיים שנה. גוט שבת.

ליל שישי עירוני בית שמש
אדרבא מסירות פוגשת מציאות

מאחורי הקלעים
של החסידות

מרכז 'אדרבא' מזמין אתכם
לסדרה בת 3 מפגשים מרתקים

על כל מה שלא ידעתם
על התנועה שהפכה
את העולם היהודי

עם הרב
גיא אלאלוף

מפגש ראשון
ג' בתמוז (18/6)

ליל שישי
21:30
ת"ת בעש"ט
רבי המנונא 12 - בית שמש

לקבלת מידע ורישום
הצטרפו לקבוצת
העדכונים השקטה:

אחות רעה
תורת חיים הלכה למעשה

עמוד הבית
של אחוות תורה
קובעים עיתים למשפחה

פרשת השבוע מלאה בערכים שמובילים אותנו בכל היבטי החיים. מדור זה מיועד לפעילות משפחתית אינטראקטיבית סביב שולחן השבת. עקבו אחר תחנות הפעילות ופעלו בהתאם.
לתגובות: is@achvat.co.il

אשליית השוויון ויופי הפסיפס

פרשת קורח מלמדת ששוויון אינו אחידות. לכל אדם תפקיד וייעוד משלו, והאתגר הוא לממש אותם במקום להשוות את עצמנו לאחרים

1. שאלה לדיון

קיבלתם שובר מתנה בלתי מוגבל לחופשה, שבאמצעותו תוכלו לצאת לחופשה בצימר/מלון אחד לכל החיים. אי אפשר לשנות ואין אפשרות לצאת למקום אחר. האם תקחו את השובר או שתעדיפו לצאת עצמאית לחופשה אישית למרות המחיר שתצטרכו לשלם?

2. החיים בפרשה

טענתו של קורח נשמעת, במבט ראשון, כמו מניפסט דמוקרטי ונאור מאין כמוהו: "כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה', וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ה'?". קורח תובע שוויון. הוא מביט במשה המנהיג ובאהרון הכהן הגדול, והלב שלו לא עומד בזה. הוא רוצה גם. הוא מבקש למחוק את ההיררכיה ואת חלוקת התפקידים בשם איזה שוויון מדומה שבו כולם צריכים לעשות הכל ולקבל את אותו המעמד.

התגובה הקשה של המציאות כלפי קורח ועדתו - פתיחת האדמה ובליעתם - נובעת מכך שקורח לא ביקש צדק, אלא הוא ביקש למחוק את הגיוון של הבריאה.

ישנו הבדל תהומי בין **ערך שווה** לבין **תפקיד זהה**: היהדות מאמינה שלכל הנשמות יש ערך שווה לחלוטין בפני הקב"ה. לכל אדם יש הזדמנות שווה להגיע לשיא המימוש המוסרי והרוחני שלו. אך התפקידים במציאות אינם זהים, וטוב שכך. אם כל העולם היה משה רבנו - לא היו אנשים שיבנו את המשכן פיזית. אם כולם היו כהנים - לא היה מי שיעבד את האדמה או יוביל את המשאות במדבר.

הפגם העמוק של קורח היה חוסר היכולת למצוא משמעות בתוך הטריטוריה הייחודית שלו כלוי. כשאדם עסוק בהשוואה מתמדת, הוא מפספס את תנאי החיים ואת כלי הנפש המדויקים שניתנו אך ורק לו. הוא משקיע אנרגיה עצומה בניסיון להיות העתק של מישהו אחר, במקום להיות המקור של עצמו.

לאמירה שכזו אין מקום להכלה. אי אפשר להכיל מישהו שמנסה למחוק את הזהות הייחודית של כל אחד וליצור עולם "מושלם" ואחיד. כל כך הרבה פעמים בהיסטוריה האנושית ניסו למחוק את הייחודיות של האדם בשם הצדק והשוויון ופעם אחר פעם נוכחה האנושות לראות שמניסיון שכזה יוצא רק שחיתות מוסרית

הפעלה משפחתית סביב שולחן השבת

פרשת קורח

פי הארץ. מתוך מהדורת התנ"ך
המאוירת של גוסטב דורה באנגלית, 1866
(ראו עוד: פסיפס קורח תשפ"ד, אחוותא 44)

חסרת גבולות בקרב המנהיגים. אירוע בליעת האדמה הדרמטי הינו מסר המועבר לדורות: אין מקום למי שכופר בתפקידו של האדם וייחודיותו בתוך הפסיפס המרהיב של האנושות.

אחת המלכודות האנושיות הכואבות ביותר היא תרבות ההשוואה. אנחנו נוטים להביט באחר ולדמיין שקיים בעולם מודל אחיד של הצלחה או תפקיד, וכשאיננו משיגים אותו, אנחנו מתמלאים אכזבה וקנאה. פרשת קורח מנפצת את אשליית השוויון המשטח ומלמדת אותנו שהעולם לא נברא כפס ייצור אחיד, אלא כפסיפס מרהיב של שונות מכוונת. שוויון אמיתי אינו אחידות בתפקידים, אלא הזדמנות שווה ומוחלטת לכל אדם לממש את הייעוד הייחודי שנתפר אך ורק עבורו.

3. לאן ניקח את זה מכאן?

האם נוכל להפסיק להשוות את עצמנו או את ילדינו לאחרים ולהסתכל רק על עצמנו? האם יש בנו את הכוח להתבונן פנימה ורק פנימה, על כל מה שטוב בנו ויש לנו במה להתגאות בו ועל כל מה שדורש תיקון ויש לנו עוד על מה לעבוד?

הערך המרכזי שקורח מלמד אותנו הוא "חגיגת השונות". עלינו לאמן את עצמנו להביט בהצלחה של האחר לא כעל איום או כעל מראה שמראה לנו מה חסר בנו, אלא כעל עדות ליופי של המכלול.

כשאנחנו משחררים את הצורך להשוות, אנחנו מתפנים לעשות את העבודה האמיתית: לשאול את עצמנו מהם כוחות הנפש הספציפיים שהקב"ה הפקיד בידינו, ואיך אנחנו משתמשים בהם בצורה המקסימלית כאן ועכשיו. הברכה לא נמצאת במקום שבו כולם דומים, היא נמצאת במקום שבו כל אחד מביא את החלק הייחודי שלו בשמחה ובביטחון פנימי.

4. פעילות מסביב לשולחן

בחרו שיר מזמירות השבת ובקשו מאחד המשתתפים לשיר לבדו את השיר. כעת נסו לייצר מקהלה אמיתית שבה יש מקום למגוון הקולות שבשולחן, אפשר יחד במקהלה ואפשר לחלק כל בית למשתתף אחר מסביב לשולחן. האם אתם מצליחים ליהנות ממגוון הקולות ולתת מקום לקולות הייחודיים שבו (הקול של הילד הקטן, של המתבגר או של הסבא)?

תובנה: השאיפה להיות כמו כולם היא המרשם הבטוח לבינוניות ולתזמורת משעממת שלא מוציאה שום צליל ייחודי. האומץ להיות בדיוק מי שאתה הוא הפתח להצטיינות. העולם לא צריך עוד משה רבנו, העולם צריך אותך בתפקיד שלך.

5. המשימה השבועית

במהלך השבוע הקרוב, ברגע שבו תתפסו את עצמכם משווים את עצמכם למישהו אחר (ברשתות החברתיות, בעבודה או בלימודים) ומרגישים צביטה של קנאה או תסכול, עצרו. אמרו לעצמכם בלב: "התפקיד שלו תפוס, אבל התפקיד שלי פנוי ומחכה רק לי". התרכזו במשימה הבאה שלכם ועשו אותה עם כל הלב והייחודיות שלכם.

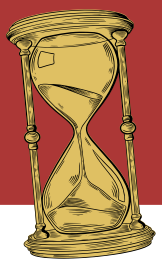

מתחים ושיתוף פעולה:
היישוב הישן והיישוב החדש

פרק י"ב

עם הקמת המושבות החדשות בשנות ה'תר"מ והלאה, נוצר מפגש מורכב בין שני עולמות: היישוב הישן שישב בארץ דורות, והיישוב החדש שהגיע עם רעיונות חדשים. המפגש הזה הוליד מתחים, אך גם שיתופי פעולה מפתיעים

עוד לפני שהגיעו גלי העלייה הראשונה, החלו יהודי ירושלים לפרוץ את גבולות העיר העתיקה. הצפיפות בתוך החומות הייתה בלתי נסבלת, התנאים הסניטריים קשים, והעוני רדף את התושבים. בשנות השישים והשבעים של המאה התשע עשרה החלו להיבנות שכונות חדשות מחוץ לחומות.

הראשונה הייתה משכנות שאננים, שהקים משה מונטיפיורי בשנת ה'תרכ"א, 1861. אחריה קמו מחנה ישראל, נחלת שבעה, בית דוד ושכונות נוספות. עד סוף התקופה העות'מאנית קמו עשרות שכונות יהודיות חדשות מחוץ לחומות ירושלים.

"דרוש היה אומץ לב מיוחד לפרוץ ולצאת מחומת העיר, אשר שעריה היו נסגרים לילה לילה, אל סביבה פתוחה להתקפות שודדים וגנבים", כתב ההיסטוריון יצחק בן צבי. "והיהודים היו החלוצים שהעזו לצאת מתחומי החומה ולהקים שכונה לעצמם".

בראש היישוב היהודי בירושלים עמדה כשבעים שנה דמות יוצאת דופן: רבי שמואל סלנט. הוא הגיע לירושלים כאברך צעיר בשנת ה'תר"א, 1841, ונשאר בה עד פטירתו בשנת ה'תרס"ט, 1909. במשך עשרות שנים שימש כאב בית הדין ורב העדה האשכנזית, והיה מקובל על כל העדות והסיעות.

הרב סלנט היה ידוע בפיקחותו ובמתינותו. הוא הבין שהזמנים משתנים, ושעל היישוב להתפתח. כאשר באו אליו מייסדי פתח תקווה לבקש את ברכתו, נתן להם את הסכמתו, דרבן ועודד אותם: "אל תיראו ואל תפחדו, ולכו בכוחכם זה להושיע את בנינו ואת עירנו".

להסכם שנחתם בין מייסדי המושבות לבין נציגי היישוב הישן, צירפו הצדדים מכתב מהרב סלנט שבו כתב: "וגם אנוכי הלא זה דברי מאז, וזה יחול לבבי מעולם... כי ישפות שלום לכולנו וכל העוסקים בצרכי צבור באמונה הן בחיזוק היישוב הישן, הן בחיזוק היישוב החדש בעבודת שדה וכרם בשמירת התורה והמצווה, אל ירפו ידיהם ואל ירך לבבם".

אך לא הכל היה על מי מנוחות. בשנת ה'תרמ"ט הגיעה שנת שמיטה, והמושבות החקלאיות הצעירות ניצבו בפני דילמה קשה: כיצד לשמור את השמיטה כהלכתה בלי להרוס את משקן הרופף?

הרב שמואל מוהליבר, יחד עם רבנים נוספים מחו"ל כרבי יצחק אלחנן ספקטור מקובנה ורבי יהושע טרונק מקוטנא, הציעו פתרון: למכור את הקרקעות לנכרי לשנתיים, ובכך להפקיע אותן מחובת השמיטה. גם רבני הספרדים בירושלים, ובראשם הראשון לציון רבי יעקב שאול אלישר, תמכו בהיתר, בהסתמכם על היתרים דומים שנתנו רבני ירושלים הספרדים בדורות קודמים.

אך רבני האשכנזים בירושלים, ובראשם רבי שמואל סלנט והמהרי"ל דיסקין, התנגדו להיתר. לדעתם, אין להתחמק משמירת השמיטה, ואדרבה, יש לשמוח על ההזדמנות לקיים מצווה חשובה שבמשך דורות לא הייתה אפשרות לקיימה.

הפולמוס היה סוער. פקידי הברון רוטשילד לחצו על האיכרים להסתמך על ההיתר ולהמשיך לעבוד, אך חלק מהאיכרים סירבו. איכרי מזכרת בתיה, שהיו נאמנים לרב מרדכי גימפל יפה ולרבני ירושלים, שמרו את השמיטה במלואה. גם חלק מאיכרי פתח תקווה נהגו כך. הדבר הביא לסכסוך חריף עם פקידות הברון, ואף לקרע בין הברון לבין הרב מוהליבר שהגן על המתיישבים שלא קיבלו את היתר המכירה.

אך שבע שנים לאחר מכן, בשמיטת ה'תרנ"ו, 1896, השתנתה התמונה. הרב סלנט והמהרי"ל דיסקין ישבו על המדוכה, וכיוון שהיה מדובר בפיקוח נפש, חיפשו ומצאו פתרון

בתמונה הגדולה: הרחוב הראשי של פתח תקווה וברקע הפרדסים בראשית המאה ה-20.
בתמונה הקטנה: כתב היד של היתר המכירה המקורי משנת השמיטה ה'תרמ"ט.

שעמד בכללי ההלכה והוגבל כהיתר מיוחד לשנה זו. הפעם לא היה פולמוס פומבי. ההיתר שניתן התבסס על מכירת העצים עצמם [ולא קרקע ארץ ישראל] לגוי, פתרון שהוצע על ידי הרב נפתלי הירץ הלוי מיפו.

השינוי בעמדתם של רבני ירושלים לא היה פשוט. הם לא שינו את דעתם ההלכתית, אלא הכירו במציאות הקשה. כאשר האיכרים באו אליהם וסיפרו על הסכנה שבה נתונות המושבות, ועל כך ששמירת השמיטה בשנה זו גובלת בפיקוח נפש, הסכימו להקל.

דמות מרכזית ביישוב המתחים היה הרב נפתלי הירץ הלוי, שנשלח על ידי רבני ירושלים לכהן כרב יפו והמושבות. הוא עלה לארץ בשנת ה'תרמ"ד, 1884, והתיישב במאה שערים, ובשנת תרמ"ו מונה לרב יפו.

הרב הלוי הכיר את שני העולמות. מצד אחד היה קשור לרבני ירושלים מהיישוב הישן, ומצד שני הבין את צרכי המושבות. הוא זה שסידר את הכשרות ביקב ראשון לציון, ופעל לגשר בין היישוב הישן לבין המתיישבים החדשים.

בשמיטת ה'תרנ"ו הציע הרב הלוי את הפתרון של מכירת העצים, שהתקבל על ידי רבני ירושלים. הוא עבד בשקט, בלי פרסום ובלי פולמוסים, והצליח להשיג את שאי אפשר היה להשיג בשנת ה'תרמ"ט.

לאורך השנים התגבש הבדל בין מה שנקרא "היישוב הישן" לבין "היישוב החדש". היישוב הישן, שמרכזו בירושלים ובערי הקודש, התפרנס בעיקר מכספי החלוקה שהגיעו מיהודי התפוצות. היישוב החדש, שמרכזו במושבות, שאף לפרנסה עצמאית מעבודת האדמה.

אך ההבחנה הזו אינה מדויקת. כפי שראינו, מייסדי פתח תקווה היו אנשי היישוב הישן. גם בוני השכונות החדשות מחוץ לחומות ירושלים היו אנשי יישוב ותיקים. ולהפך: רבים מעולי העלייה הראשונה התיישבו בערים ולא במושבות, והצטרפו למעשה ליישוב הישן.

האמת היא שהיו קשרי משפחה, קשרי תורה וקשרי מסחר בין שני היישובים. רבים מאיכרי המושבות שלחו את בניהם ללמוד בירושלים, ורבנים מירושלים ביקרו במושבות. המתח היה קיים, אך לא היה פער בלתי ניתן לגישור.

בסוף המאה התשע עשרה מנה היישוב היהודי בארץ ישראל כחמישים אלף נפש, פי שניים ממה שהיה בתחילת העלייה הראשונה. המושבות התבססו, השכונות התרחבו, והתשתית להמשך הבניין הונחה.

הרב שמואל סלנט, שראה את כל התמורות הללו, נפטר בשנת ה'תרס"ט, 1909, בן תשעים ושש. עד ימיו האחרונים המשיך להנהיג את היישוב בחוכמה ובתבונה. הוא הבין שהגאולה אינה באה בבת אחת, אלא צעד אחר צעד, ושעל כל הצדדים לעבוד יחד.

כך, למרות המחלוקות והמתחים, נבנה היישוב היהודי בארץ ישראל. היישוב הישן והיישוב החדש היו שני צדדים של אותו מטבע: יהודים שאהבו את הארץ וביקשו לבנותה, כל אחד בדרכו.

הטעות של קורח

קורח זיהה אמת, אך הפך אותה לכלי של פילוג במקום לחיבור

מדרש תנחומא: קֹרַח שֶׁהָיָה פִּקֵּחַ, מָה רָאָה לַעֲשׂוֹת הַזֹּאת? אֶלָּא עֵינוֹ הִטְעָתוּ. רָאָה שַׁלְשֶׁלֶת גְּדוֹלָה עוֹמֶדֶת מִמֶּנּוּ, שְׁמוּאֵל שֶׁשָּׁקוּל כְּנֶגֶד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן... אָמַר: בְּשְׁבִיל הַכָּבוֹד הַזֶּה הָעוֹמֵד מִמֶּנִּי, אֲנִי נִמְלָט.

משמע במדרש שחז"ל ראו בקורח אדם חכם, וצריך להבין: היכן ניכרת חכמתו?

ועוד יש לברר, הרי טענתו של קורח הייתה "כִּי כָל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה'", וכפי שמבאר רש"י: "כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה". ואם כן, לכאורה אין זו טענה ריקה, יש בה אמת: כל ישראל קדושים, וכולם זכו לשמוע את דבר ה'.

לכאורה, עצם הטענה שאין בהכרח רק צורת הנהגה אחת, ושיש מקום לבקשה להרחיב, לשנות או להוסיף בתוך עבודת ה' - אינה פסולה מצד עצמה. ואם כן צריך לברר: מה הייתה הבעיה אצל קורח?

נראה שהחילוק טמון לא רק בעצם הבקשה, אלא באופן שבו היא באה:

"וַיִּקַּח קֹרַח" - לשון לקיחה זו מורה על התגודדות, על לקיחה לעצמו ועל יצירת מחנה נפרד. וכן בהמשך נאמר: "וַיָּקָהֲלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן" - משמע שזו לא הייתה פנייה של בירור או בקשה לתיקון, אלא התייצבות של קבוצה נפרדת ואף עוינת כנגד ההנהגה.

"וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה" - לעומת זאת, כאשר האנשים שהיו טמאים ולא יכלו לעשות את הפסח בזמנו באו לפני משה, נאמר: "וַיִּקְרְבוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה". לשון קרבה היא לשון של תיקון, של פנייה מתוך חיבור, של רצון לברר מהו רצון ה'. הם אינם יוצרים מחנה כנגד משה, אלא באים לפני משה כדי לברר כיצד גם הם יוכלו להיות חלק מעבודת ה'.

ועוד יש לדייק בלשון קורח ועדתו. הם לא אמרו: גם אנו מבקשים חלק בעבודת ה'. אלא אמרו: "רַב לָכֶם", "וּמַדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל ה'". זו אינה בקשת התעלות, אלא שלילת האחר. לא רצון להוסיף קדושה, אלא ערעור על משה ואהרן כאילו הם מתנשאים מעצמם.

לפי זה מובן היטב מדוע קורח נקרא פיקח. חכמתו הייתה בכך שידע לתפוס נקודת אמת גדולה: "כל העדה כולם קדושים". אלא ש"עינו הטעתו": הוא ראה אמת, אבל פירש אותה בצורה מעוותת. והוא לקח את האמת של קדושת הכלל והפך אותה לכלי של מחלוקת.

ומכאן עולה יסוד גדול: כאשר רוצים לשנות דברים, אין הדבר פסול מצד עצמו. לפעמים שינוי נצרך, ולפעמים דווקא דרכו מתגלה רצון ה'. אך שינוי אמיתי צריך לבוא מתוך חיבור, מתוך נאמנות, ומתוך רצון להוסיף קדושה בכלל ישראל - ולא מתוך התפלגות לקבוצה נפרדת, קנאה ושלילת מי שעומד בראש.

משיב נפש
יצחק יונה
מטפל באמצעות אמנויות (M.A)

חלק א'

קורח ועדתו

על תופעת העדר והפסיכולוגיה של ההמון

ציור: יהושע ויסמן

בטורי מדור זה אנו עוסקים רבות בפסיכולוגיה של האדם הפרטי; בתהליכים נפשיים, בתגובות רגשיות ובתופעות נפשיות, כל זאת מתוך ראייה של הסובייקט, שכן אנשים שונים זה מזה, וכך גם התהליכים הנפשיים שונים מאדם לאדם. אך מה קורה לאנשים כשהם חלק מקבוצה, ובעיקר כשהם חלק מקבוצה גדולה? האם מבחינה פסיכולוגית קבוצה היא 'אוסף של פרטים', או שקיימים תהליכים פסיכולוגיים של הקבוצה כקבוצה? מהן ההשפעות של קבוצה על הפרט, ולמה חשוב להיות מודעים לכך?

היות שאינני נוהג לכתוב על מקרים מהקליניקה, גם לא בשינוי פרטים, אתאר מקרה מפרי דמיוני:

שמואל, אדם חרדי בן 28, נשוי ואב לשלושה ילדים מקסימים. שמואל הוא בוגר ישיבות קדושות, שכל חייו התחנך על ברכי התורה והיראה. כיום הוא עמל לפרנסתו בחברה שהוא ושותף הקימו בתחום הבתים החכמים. אשתו עובדת כרואת חשבון בחברת רהיטים גדולה.

כששמואל מתאר את חייו בשנים המוקדמות, הוא מספר על חיים שונים מאוד מאלה שהוא חי כיום. הוא בא מבית קיצוני, שבו קבלת האחר לא הייתה ערך מוכר. "השתתפתי בכל הפגנה אפשרית, נשכבתי על כבישים ונטלתי חלק במעשים רבים שאינם חוקיים, והכול בשם הדת ובשמו של ריבונו של עולם", הוא אומר בישירות. "האמת היא שאני די מתבייש לספר את זה. היום אני יודע כמה זה לא מתאים לי". הוא אומר זאת, וניכר כי הוא מעט מתכווץ בכיסאו.

ישנו ענף בפסיכולוגיה החברתית הנקרא "פסיכולוגיית ההמון". נקודת המוצא של גישה זו היא שהפסיכולוגיה של ההמון שונה מהפסיכולוגיה של האנשים הפרטיים המרכיבים אותו. לפי גישה זו, כאשר אדם נמצא בתוך קבוצה גדולה ומלוכדת, הוא אינו פועל רק מתוך אישיותו, ערכיו ושיקול דעתו הפרטי. עצם ההשתייכות לקבוצה יוצרת עליו השפעה חזקה: הוא מושפע מהאווירה, מהרגשות המשותפים ומההתנהגות של הסובבים אותו, ולעיתים אף מתאים את עצמו אליהם מבלי להיות מודע לכך. במצבים כאלה עלול להתרחש תהליך המכונה "דה־אינדיבידואציה", מצב שבו הזהות האישית נדחקת מעט הצידה, וזהותו כחלק מהקבוצה נעשית דומיננטית יותר. כתוצאה מכך, אדם עשוי לחשוב, להרגיש ואף לפעול בדרכים השונות מאלה שהיה בוחר בהן אילו היה ניצב לבדו מול אותה סיטואציה.

בשבוע הבא נעמיק מעט יותר בנושא וננסה להבין מהם התהליכים הנפשיים שעוברים חברים בקבוצה כזו, ומה גורם להם לרצות להיות חלק מהמון כזה.

הכותב הוא מטפל באמצעות אמנויות (M.A)
ובעל הסמכה בפסיכותרפיה קוגניטיבית - התנהגותית (CBT) | 053-336-3061

פשוט לחנך

שניאור רוכברגר
מזכ"ל אחווה - התנועה לנוער חרדי

ללמוד מתקלות

המוסד שבו אין תקלות הוא לא המוסד הטוב ביותר,
אלא דווקא זה שבודק, מטפל, מתייעץ ולומד

הורים יקרים,

בילדותי שמעתי על שתי מאפיות שבהן התגלו חרקים. ההבדל היה במה שקרה אחר כך: במאפייה הראשונה השקיעו את רוב האנרגיה בהסתרת האירוע, ובשנייה שזה לא יחזור שוב. זה נעשה באמצעות החלפת ספקים, חידוד נהלים, הגברת מוטיבציה והשגחה מוקפדת. שתיהן מכרו מוצרים עם הכשר. אבל רק אחת מהן הייתה ראויה לסמוך עליה.

הסיפור הזה לא עזב אותי מאז, והוא תמיד צף לי מול אירועים שליליים שמתרחשים במוסדות חינוכיים.

אז בואו נתחיל במציאות הבסיסית: אין מוסד מושלם, אין מנהל מושלם, ואין צוות שלא טועה. מדי פעם קורות תקלות במוסדות חינוך. מקרי אלימות שלא טופלו מיד, חרמות חברתיים, מורה שאמר משהו שלא היה צריך לומר, הנהלה שהגיבה באיחור בחוסר תשומת לב. אלה לא בהכרח עדויות על מוסד "רקוב". לא קיים מוסד חינוכי שבו לא קרה מעולם כלום. השאלה האמיתית שהורים צריכים לשאול אינה האם הייתה תקלה, אלא מה קרה אחריה.

נתקלתי, לצערי, במקרים בהם הנהלות ידעו על בעיות ממשיות, ועשו טעויות גסות בניהולן. לא מתוך אדישות, אלא מתוך חשש שמא הטיפול הנכון, שכולל גם שקיפות, יגרום נזק בלתי הפיך למוסד, ולכן בחרו בטאטוא. אני כותב את הטור הזה גם לכם, ההורים. כי השאלה שאני תמיד שואל כשקרה משהו היא: מה עשו עם זה? איזה תיקון נעשה והאם לומדים מזה?

כשחברת רכב מכובדת מוציאה ריקול (קריאת שירות), אנחנו יודעים שני דברים בו זמנית: שהייתה תקלה, וגם שאפשר לסמוך על מנהליה. הריקול לא מחליש את האמון אלא בונה אותו. כי הוא אומר: אנחנו רואים. אנחנו מודים. אנחנו מתקנים. אותה לוגיקה בדיוק נכונה לחינוך. מוסד שמגלה בעיה ומטפל בה בשקיפות ובאחריות הוא מוסד שניתן לסמוך עליו. מוסד שמטאטא, גם אם כרגע הכל נראה שקט, הוא מוסד שהבעיה הבאה תתפוצץ שם חזק יותר.

לכן כהורים קחו בחשבון שתקלה ראשונה בנושא מסוים אינה בהכרח מעידה רע על המוסד. תקלה שנייה ושלישית באותו נושא, כבר מראה שמדובר ברשלנות. ושם השאלה חדה: האם המוסד למד? האם משהו השתנה? אם התשובה היא לא, זו כבר לא תקלה אלא מדיניות של רשלנות וחוסר רצינות.

אבל מעל לכל, הדבר הקריטי ביותר שמצמצם תקלות ומאפשר טיפול מהיר ונכון כשהן מתרחשות הוא קשב. מחנכים שמנהלים שיחות אמיתיות עם תלמידים. "שעות מחנך" קבועות מדי שבוע שבהן מדברים הצורה פתוחה על סוגיות שונות ומייצרים אפשרות להציף דברים בצורה נעימה ורגועה. מנהל שחי עם הצוות שלו, מקיים אספות צוות פרודוקטיביות, ויודע מה קורה. שגרות קבועות של שיח עם הורים, שבהן גם הורה שאין לו "תלונה רשמית" מרגיש שמותר לו להרים טלפון ולשתף. צוות שרואה בהורים שותפים - ולא איום.

כשכל אלה קיימים, הבעיות צפות מוקדם וקל יותר לטפל בלי פחד מהשלכות גדולות שמייצרות מחשבה שכדאי אולי "לטאטא". והדברים הקטנים שנראים "לא חמורים" - מטופלים לפני שהם הופכים לגדולים.

אז קודם כל, כשיש תקלה, תכירו בכך שזה קורה. תנשמו עמוק ואל תאשימו באופן אוטומטי את הצוות. תכירו בזה שיכול להיות שזה שאתם בכלל יודעים מהתקלה - זה סימן טוב. אני מכיר מקרים רבים שבהם דברים קשים מאוד התגלו כשהילדים הגיעו לפסיכולוג בגיל 40 עם מבנה נפשי שכולו "שריטות" מהילדות.

בנוסף, תכירו בזה שבחירת מוסד חינוכי לילדיכם היא בחירה בעיקר של תרבות ניהולית. שאלו את עצמכם: האם ההנהלה מדברת על כישלונות שלמדה מהם, או רק על ההצלחות? האם יש שם מנגנון אמיתי לשמיעת הורים? האם הם זמינים לשיחה? כשפניתם בעבר עם חשש, קיבלתם תגובה שהרגישה כנה? האם חזרו אליכם עם תשובות ועדכנו אתכם שהנושא טופל? מוסד שעונה נכון על השאלות האלה - גם אם יום אחד תתגלה בו תקלה, והיא תקרה, הוא מוסד שתוכלו לעמוד לצידו ולצפות שיתקן.

בהצלחה!
שניאור

הכותב הוא מרצה בחוג לחינוך חברתי קהילתי (בלתי פורמלי) במכללת גורדון,
חיפה ומטמיע תחום חינוך בלתי פורמלי במחוז החרדי, משרד החינוך | shneori770@gmail.com

שבת כהלכתה
הלכה יומית מבית אחוות תורה

בשורה מטלטלת

בקרוב בקבוצת "שבת כהלכתה"
מתחילים ללמוד הלכות מוקצה!

מותר לפתוח את מגירת הסכו"ם אם יש בפנים מספריים?

מה דין מטען שנשכח על שולחן הסעודה?

הילד זרק עטיפה ריקה על המדרכה - האם יש בעיה להרים ולזרוק?

בואו לקבל תשובות ברורות לשאלות שפוגשות אותנו מדי שבת

> הצטרפו עכשיו ל"שבת כהלכתה" <
קבוצת ההלכה היומית של אחוות תורה שעושה לכם סדר בהלכות שבת

קבוצה שקטה | 20 שניות קריאה ביום | הלכה יומית קצרה ישר לנייד

>> סרקו את הברקוד והיכנסו לשבת בראש שקט

אחוות תורה
תורת חיים הלכה למעשה

מאחורי כל שיטת חינוך

לא השם של הגישה חשוב, אלא המנגנון שמפעיל אותה ברגעי הקושי

לאחרונה מתפתח שיח מעניין שמנסה להשוות בין גישות חינוך שונות. זהו שיח שמתעופפים בו שמות של גישות והוגים וכללי אצבע לבדיקת התאמה לשיטה. הנטייה האנושית שלנו לעשות סדר, להשתייך לקבוצה ולרצות לסדר דברים בתבניות, מובילה אותנו להתייחס בכובד ראש לטייטל של גישת החינוך שאנחנו פועלים לפיה. לפעמים גם קצת להנמיך את הקול הפנימי שלנו שחושב אחרת.

אבל בעיניי, השיח הזה מפספס נקודה מרכזית. נשים לרגע בצד את שמות הגישות ואת התיאוריות שעליהן הן נשענות. בעולם שבו לא פעם שם חדש הוא רק אריזה חדשה לרעיון ישן, הדרך להבין גישה לעומק היא לבחון את המנגנון שמפעיל אותה: מהו המנוע שלה, וכיצד היא מתמודדת עם החולשות האנושיות שצפות בכל תהליך חינוכי.

מתי אנחנו מחנכות? כשיש פער שמבקש להתמלא. כשאין פער, אין צורך בהתערבות חינוכית מיוחדת. הפער יכול להיות בין מה שהיינו רוצות שהילד יעשה לבין מה שהוא עושה בפועל, בין מה שאנחנו מאמינות שנכון לבין מה שהדחף שלו מוביל אותו לעשות, או בין היכולת שלו לבין רגעי תסכול, הצפה וחוסר ויסות.

הדרך שבה גישה חינוכית מתמודדת עם רגעי הפער הללו היא למעשה תמצית הגישה. כשמבינים כיצד היא פועלת ברגעים האלו, אפשר לבחון את גרעין האמת שבה ולהחליט אם היא באמת מתאימה ללב שלנו ולילד שלנו.

יש גישות שפועלות באמצעות פחד, או באמצעות הפחד להפסיד. למעשה, חלק גדול ממערכת החינוך הקלאסית נשען על מנגנון כזה: ציונים, עונשים, תגמולים, פרסים ומבצעים. הילד לומד אלו התנהגויות משתלמות ואלו אינן משתלמות. הוא לומד על הכפתורים שכדאי ללחוץ עליהם ועל אלה שכדאי להימנע מהם, אך לא בהכרח מפנים את הערכים עצמם.

יש גישות שמציגות עקרונות מורכבים ועדינים יותר, אך כאשר בוחנים את המנגנון העמוק שלהן, מגלים שגם הן נשענות על פחד, ולעיתים על פחד עמוק יותר: הפחד לאבד את תחושת הביטחון בקשר. אלו גישות שמלמדות את ההורה ליצור מרחק רגשי, להימנע מלתת מענה, או להשאיר את הילד להתמודד לבד עם הקושי.

הן מפרשות לעיתים את התנהגות הילד כמניפולציה שנועדה להשיג מטרה, ולכן ממליצות שלא "לספק את הסחורה". כלפי חוץ זה עשוי להיראות שקול ומאוזן, אך בפועל הילד עלול לחוות התרחקות של דמות ההיקשרות המרכזית שלו.

כאשר ילד חושש לאבד את הקרבה הרגשית של אמו, הוא יעשה כמעט הכול כדי לשמר אותה. לעיתים הוא מפסיק לבטא צורך, לא משום שלמד להתמודד איתו, אלא משום שהפנים שלצורך הזה אין מקום. הוא לא מפסיק לבקש כי הוא התבגר, אלא כי הוא למד שהבקשה עצמה מסכנת את הקשר.

יש גם גישות המבוססות על מיומנויות של סיבה ותוצאה. הן מניחות שהילד ילמד מתוך ההשלכות של מעשיו. אולם ברגעי הצפה, כשהילד פועל מתוך דחף, היכולת שלו לחשוב באופן לוגי ולהסיק מסקנות מורכבות מוגבלת מאוד. במצבים כאלה הוא לא תמיד לומד את הלקח שהתכוונו ללמד אותו, אלא בעיקר חווה שהוא נשאר לבד מול הקושי.

בסופו של דבר, רבות מהגישות הללו נשענות על מנגנוני הישרדות. הן אינן באמת מלמדות את הילד כיצד להתמודד עם הפער, אלא מסייעות למבוגר להתרחק ממנו ולא לפגוש אותו באופן מלא.

דווקא שם, ברגעי הפער, נמצאת אחת המתנות הגדולות של ההורות. אלו הרגעים שבהם אנחנו פוגשות את עצמנו, לומדות על המקומות שדורשים צמיחה, ומקבלות הזדמנות לגדול יחד עם הילדים שלנו. לא לברוח מהפער, אלא להישאר בתוכו, בנוכחות, בקשר ובאמונה שהוא יכול להפוך למקום של התפתחות עבור שנינו.

ליצירת קשר: 052-272-8488 | leah.rbach@gmail.com

אחת לשבוע
מדור שבועי לנשים מבית 'אחת'
אחת
מבית ומחוץ
קהילת נשים מבית אחוות תורה

לא לתקן את אבא

כבוד לדרך החינוכית של בן הזוג הוא מתנה לילדים

הילדים הם הבטן הרכה שלנו, ולא בכדי. החיבור הפיזי עם הילדים בהיותם עוברים, הופך את הקשר שלנו איתם לקשר עמוק וכמעט פיזי. ולכן כשמתגלים פערים בחינוך אנחנו לא אחת יכולות להרגיש תהומות של כאב וחוסר אונים, כאילו פגעו בנו ממש.

מה עושים עם פער בגישה החינוכית? כשהאיש קשה מדי ומדבר אל הילדים במילים שמכווצות אותי? או לחילופין כשהוא רך מדיי ומתקשה להציב גבול? אם הגישה שלו לאוכל בריא שונה ורחוקה כל כך מהתפיסה בה אני מאמינה, או שהוא לא מתפקד כהורה אחראי ולא לומד עם הילדים?

נשים רבות עושות כל שביכולתן כדי "לחנך" את האיש שלהן עד שהוא יאמץ את השיטה החינוכית ה"נכונה". אבל הילדים שלנו ערים ורגישים לסדקים האלו, ומבינים בדיוק מה קורה במרחב הזוגי. הפסיכולוגית הדי שלייפר אומרת כי הזוגיות היא מגרש השעשועים של הילדים שלנו. זוגיות שיש בה ביקורת, האשמה, זלזול, ויכוחים ואנרגיה שיפוטית, משולה למגרש מלא בחלודה, ברגים ומתקנים מסוכנים. האם תאפשרי לילד שלך להסתובב בכזה מרחב?

ומזווית עמוקה יותר, הגמרא מתארת את העולם הבא כ"עולם הפוך ראיתי", בעולם הזה נראה לנו כי בחרנו את בן הזוג שלנו, ואילו הילדים שלנו "ניתנו לנו" משמים. אבל האמת היא הפוכה בדיוק: האיש שלך הוא משורש נשמתך, ואילו ילדייך בחרו בך ובבעלך להיות להם לאבא ולאמא. בטרם יורדת נשמה לעולם, הקב"ה מראה לה את המסע שעליה לעבור כאן בעולם הזה, והיא בוחרת מי יהיה לה לאב, ומי יהיה לה לאם. במילים אחרות, גם את, וגם בעלך, על גישתו החינוכית, כל אחד בדרכו, הוא למעשה התיקון המדויק ביותר למסע החיים של ילדיכם. הניסיון "לתקן אותו", משול לאמירה לריבונו של עולם: "הבאת לילדי אב לא מדויק. הגישה החינוכית שלו לא נכונה לילד".

בהורות בריאה, וכל עוד לא מדובר בקווים אדומים (וכל אחת יודעת ומרגישה מתי מדובר בחצייה עקבית של קו אדום ולא בנפילה חד פעמית), שחררי שם. האמיני באמונה שלמה שלילדייך יש שיעור אדיר ומדויק שעליהם ללמוד, דווקא מהאב הזה אותו הם בחרו, ושהוא מדויק להתפתחות שלהם כפי שהוא בדיוק. אין זו הסכמה עם דרכו החינוכית, אלא הסכמה לכך שהילד לא ייפגע, ואפילו יצמח, דרך גישה חינוכית נוספת.

בנוסף, כשאת מעירה לו ומבקרת, את בעצם מסיטה ממנו את האפשרות לעשות עבודה של רפלקציה עצמית וגדילה באזורים האלו. כי כשמישהו מעיר לי ואני נפגעת, במקום להיות עסוק במה שעשיתי, אני עסוקה בפגיעה בכבודי. ברגע שאת משחררת ומפסיקה להעיר, את מאפשרת מרחב לרפלקציה עצמית שלו. ולכן כשאת מרגישה את הביקורת מטפסת במעלה גבך, היעזרי במנטרות: הוא האב המדויק ביותר לילדיי; יש להם מה ללמוד ממנו בדיוק כך; הם יצמחו הרבה יותר כשיראו שאני מכבדת אותו. כמו בכל מרחב אחר בזוגיות, כשאנחנו מנסות לשנות אותו - הוא יתנגד. דווקא קבלה מלאה של האיש (אני מכנה זאת: "קבלה רדיקלית") תביא לקרבה זוגית.

למעשה יש פה הזמנה לכבד את דרכו החינוכית. ראשית, מתוך הבנה שיש לילדייך שיעור שעליהם ללמוד דווקא מתוך הדרך החינוכית שהוא מביא לבית. ושנית, מתוך הבנה שרק כבוד מזמין את האחר לבצע רפלקציה עצמית.

כשאנו מבינות באופן עמוק שיש דרכים רבות לחינוך ילדים, והילדים שלנו יכולים לקבל עושר דווקא מתוך הכבוד שאני רוחשת לבעלי, אפילו אם יש לו דרך חינוכית שונה, אנו מאפשרות לילדים "משחק בגן שעשועים בטוח" נקי מהאשמות, ביקורת ועין שלילית על אביהם. ובנוסף, אני מאפשרת לו לקחת אחריות על האבא שהוא רוצה להיות.

לתגובות: shavot.r@gmail.com

לגדול פנימה

הגדילה שלנו היא לא על חשבון אף אחד

למה קורח לא הצליח לפרגן למשה? כולנו מכירות את הדרמה של קורח ועדתו, את המחלוקת ואת האדמה שפערה את פיה. אך כשמביטים בסיפור דרך מבט בוגר, מתגלה שיעור עמוק על הפצעים שלנו ועל הבחירה היומיומית בין נטישה עצמית לבין שיבה הביתה, אל האור הייחודי לנו.

הקנאה אינה "מידה רעה" שיש להשמיד. היא כלי. תפקידה לחשוף פוטנציאל לא ממומש ולדחוף אותנו לעבר עצמנו. אין לה קשר אמיתי לאדם שמולנו. אך כשאנו נתקעות במבט החוצה, הקנאה הופכת ל"רקב עצמות" - רקב העצמיות והחמצת מי שאנחנו באמת.

קורח הביט במשה ובמעמדו וחשק במדרגה הזו, אך לא בנה לה קומה מתוכו. הוא נשאר ברעיון ולא הסכים לעבור דרך. משה, לעומתו, עבר תהליך של בירור וזיכוך והתחבר לשורש ולשליחות שלו. קורח מייצג פוטנציאל שלא בנה לעצמו אדמה. האדמה השבורה שבו לא יכלה להכיל את האור, ובלעה אותו פנימה.

רבי נחמן מברסלב מלמד שאור גדול מדי היורד לתוך כלי שבור גורם לשברים. אנחנו לא מחפשות "פיצוצים" של אור, אלא מבקשות להרחיב את הכלי בנחת, כדי שהאור המדויק ירד, יחיה וירפא. גלות היא שיטוט חיצוני; גאולה היא שיבה לעצמנו.

הגשמה היא תוצאה של כלי. היא מתרחשת כשאנו מסכימות לעבור דרך הסדקים של עצמנו ולהביא אליהם נוכחות. כשאנחנו מרחיבות את הכלי בסבלנות, ההגשמה כבר אינה נובעת ממאבק, אלא ממקום רך ומתפתח שמחזיק ברכה.

בשם קורח טמונים ה"קור" וה"קֶרַח" שבריחוק. הוא מייצג את המקומות הפגועים והחשופים שבנו. אך דווקא שם נמצאת הדרך אל החום. רפואת קורח היא חום הלב, אורך רוח, איטיות ונשימה. רפואת קורח היא קורת רוח.

ובתוך הכאוס הזה מופיעה אשתו של און בן פלת. בעוד כולם נסחפים למחלוקת, היא בוחרת לפעול בשקט ובתבונה, לשמור על בעלה מבפנים ולא להילחם בכוח. היא מבינה שלפעמים שינוי נוצר דווקא מתוך רוך ולא מתוך מאבק.

זוהי גם עצת הזהב של רבי נחמן: להכניס את המרה השחורה אל תוך מעגל הרוקדים, כדי שתתהפך לשמחה. לעטוף את התחושה הקרה בתנועה פנימית ולאפשר לה להשתנות ולהתעלות.

שבת שלום.

ליצירת קשר:
F0527699641@gmail.com | 050-776-9961

סבלנות

אברימי נוביק

בין המכבסה לחנות הירקות ניצבת חנות. יותר נכון, כוך קטן. על שלט עץ עתיק ושחוק שנצבע בלבן, כתובות אותיות ענק בסגנון של פעם: 'צורף'. בלי שם או שעות פתיחה, בלי שום פרטים.

לרוב תושבי השכונה, זה פשוט קיים שם. כמו המתקנים בפארק. כמו עצים בשכונה. אבל בשביל נחי, זה עולם פעיל ומיוחד. מאז הגיע בפעם ההיא שאמא שלחה אותו עם הטבעת של תהילה כדי לתקן בה משהו, הוא הגיע יותר מפעם אחת. החנות הזו, ה'צורפיאדה', כמו שהוא קרא לה כי לא מצא שם מתאים, הייתה חביבה עליו.

כשפותחים את הדלת החורקת שעשויה ממסגרת אלומיניום שמחזיקה לוחות פלסטיק במקום זכוכית, יש פעמון קטן שמצלצל. בפנים, דלפק זכוכית קטן שמכיל המון תכשיטים. אל תדאגו, דווקא אזעקה ותריס מתכת כבד התקינו במקום הזה. אבל חוץ מזה הכל עתיק.

שתי נורות צהובות ישנות בתקרה עושות אווירה של ערב גם בבוקר ותחתיהן כיסא האורחים. פלסטיק ירוק ויישן שנראה כאילו נזרק לכאן בטעות ונשאר.

מאז, הרבה פעמים היה כאן נחי. לפעמים סתם, סקרן אותו לראות את 'בנצל' בעבודתו. בנצל הצורף, עובד עם משקפיים שעליהם מותקנת מין זכוכית מגדלת שלעולם לא הבין מה השימוש בה. כך בעדינות הוא מטפל בעוד פמוט מקומט. מתעסק עם הכלים שלו, כאילו זה הדבר היחיד שיש כעת בעולם. אם יש משהו שהוא קינא בו יותר מכל אצל בנצל, זו הסבלנות הזו. שום דבר לא מעצבן אותו. וזה לא שהוא האדם הכי נחמד. הוא קשוח ולא מרבה לחייך. אבל יש לו את כל הזמן שבעולם.

עכשיו, זו השרשרת של אמא שנחי הביא לתיקון. הוא מנסה לפתוח את הדלת שבקושי זזה. מנענע אותה קלות ונכנס. הפעמון מקבל את פניו. וגם בנצל שנראה ממהר.

"תקשיב", הוא אומר מיד, "אני חייב ללכת למנחה. אתה יכול להמתין ולשמור כאן כמה דקות?".

'לשמור כאן'. נחי חושב על המילים והרעיון מצחיק אותו. כאילו הוא איזה מאבטח חסון. "כן, בטח", הוא אומר ויודע שזה בדיוק הזמן שלו לספק את סקרנותו.

עשר דקות אחרי שבנצל יוצא, נחי מתחיל לסייר מאחורי הדלפק. הוא ממש מתאפק

לא לגעת בכלום. בארון בצד יש את הטייפ הישן. קלטות נמצאות סביבו ונחי צוחק. יש שם קלטות של אברהם פריד ומרדכי בן דוד, אבל אי אפשר לבחור שיר. חייבים לשמוע את כל השירים לפי הסדר, ובאמצע צריך להוציא את הקלטת, להפוך את הצד שלה ואז לשמוע את ההמשך.

איך שמעו ככה מוזיקה? הוא שואל את עצמו ומגחך. בצד הוא רואה קלטת אחת עם כיסוי כתום. '90 דקות' כתוב עליה. אבל מה שמושך אותו יותר זה המילים: 'לשעת חירום' שכתובות עליה.

הוא נאבק עם עצמו חמש דקות עד שהיד שלו מכניסה את הקלטת ולוחצת. הידיים שלו רועדות. הוא בא לכבות, אבל אז שומע את בנצל מתוך הטייפ:

"לא, לא, שוב, תחזיק ככה", הוא אומר למישהו ברכות שהוא לא מכיר.

וקול של נער נשמע שם רוטן, "אין לי כוח. ככה? זה לא מצליח".

"מעולה. תחשוב שאתה מחזיק דג, לא מלקחיים".

"דג? איכס".

"כן, אתה לא רוצה שהוא יברח, אבל אתה לא רוצה לרסק אותו, בדיוק, תיזהר על הזהב, הוא עדין ממש".

"אתה ממש פרופשונל. אתה יש לך מקצוע", אומר שם הקול שהוא מזהה כבנצל, והנער מגיב: "אני לא אהיה בחיים צורף. אין לי את הסבלנות".

"סבלנות או לא, אבל מי הרשה לך לגעת בלי רשות בטייפ?".

נחי כמעט נפל מהכיסא. הפעם זה היה בנצל האמיתי, שעומד בפתח וכנראה כבר תפס אותו כמה רגעים קודם לכן. הוא הביט בו בלי כעס דרך המשקפיים.

"זה הבן שלך שאתה מדבר איתו?", שאל נחי והתחרט מיד. אולי יש שם סיפור עצוב. הוא מעולם לא ידע שיש לבנצל משפחה כלשהי.

"אין לי בן", אמר קצרות, "ובכן, מה הבאת לתיקון?".

"הנה, שרשרת".

"זה עשרים שקלים, משהו קטן".

נחי היסס, והחליט לשאול: "מה זה אומר שעת חירום?".

"יש רגעים", אמר בנצל ולקח נשימה עצובה כזו שנכנסה מהריאות לתוך הקמטים שמתחת העיניים, "שאני מאבד תקווה לגבי משהו, ואז אני שומע את הקול הזה, הצעיר והלא בטוח, שבאמת חושב שהוא לעולם לא יצליח, וחוזר לאותם רגעים שבסוף, עם סבלנות רבה מאוד שהוא חשב שאין לו, הוא מצליח. רק לנסות שוב ושוב ולא לאבד סבלנות".

"מזל שלך הייתה סבלנות", אמר נחי, "ואיפה הוא הילד הזה?".

צחוק פרץ מגרונו של בנצל, "כאן" אמר והצביע על עצמו.

נחי לא הבין.

"זה אבא שלי, זכרונו לברכה", השיב בנצל ושתק. שתיקה מלאת סבלנות.

הלכות שבת עם משפחת

שבת שלום

91

מאת: הרב יהודה קופרמן | איורים: בנצי וולמן

בשורה התחתונה

רישום ומעקב רפואי הם חלק בלתי נפרד מהטיפול בבית החולים. נהלים ורוטינות קבועות נועדו למנוע טעויות ולשמור על בטיחות המטופלים, ובמערכת מורכבת כמו בית חולים הם חיוניים למניעת סיבוכים העלולים לסכן חיים.

לכן, אם יש אחות גויה שיכולה לבצע את הרישום, ראוי שהיא תעשה זאת. אולם כאשר אין אפשרות כזו, מותר לאחות יהודייה לבצע את הרישומים הנדרשים, שכן פעולות אלו נחשבות לחלק מהצלת חיים.

מקור: שו"ע ומשנה ברורה סימן שכ"ח ס"ק י"ד, וביאור הלכה שם.

שם של מגישה ברדיו:
שירה חרון

שם של אקרובט:
גל גלון

שם של גנן:
מישה טל

משה גלזמן

חידת שחמט

הלבן כופה מט בשני מהלכים

תזכורת:
לבן נוסע וזוכה!
בעמדה שלפניכם הלבן יכול להכניע את השחור.
באמצעות 4 מהלכים בלבד, הלבן כופה על השחור לאבד את המלכה ונותר ביתרון מכריע של צריח אחד לפחות, המבטיח ניצחון מוחלט.

קרדיט: רב-אמן ניצקו (YouTube)

מספר חידה: 1091

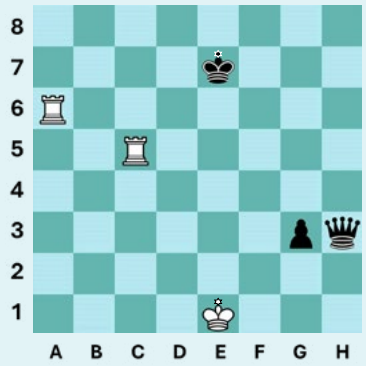

פתרון חידה: 1090

הלבן כופה מט בשני מהלכים

מהלך מפתח: פרש ל-B6!

המטרה המיידית: שמירה על משבצת D5 > איום במט באמצעות פרש מ-E7 ל-C6, או באמצעות המלכה.

אפשרויות השחור לסיכול המהלך:

- פרש ל-D6 > פרש ל-C6 = מט
- פרש מכה פרש ב-E7 > פרש ל-A4 = המלכה נחשפת - מט
- פרש מכה פרש ב-B6 > מלכה מכה ב-B6 = מט
- פרש מכה מלכה ב-A7 > רץ מכה ב-G8 = מט
- רץ ל-A4 > פרש מכה ב-C8 = מט
- מלכה מכה ב-E7 > צריח מכה ב-E4 = מט
- רגלי ל-C3 שח > רגלי מכה ב-C3 = מט

צילום: Malka Mysels. התמונה מוצגת בשימוש חוזר

רבי חיים יעקב שטיין

כ' אדר ב' ה'תרע"ג, 29 במרץ 1913 - כ"ז סיון ה'תשע"א, 29 ביוני 2011

פי"א

רבי חיים יעקב ב"ר בנימין משה שטיין היה מראשי ישיבת טלז בארצות הברית ופוסק הלכה.

נולד בשקודוויל. אביו, רבי בנימין משה, היה תלמיד חכם שהעביר שיעורים במקום, וסבו שימש כרבה של אופינא בליטא. בגיל צעיר נשלח ללמוד בישיבת טלז, מקורב לראשי הישיבה רבי חיים רבינוביץ ורבי אברהם יצחק בלוך. התקרב לדודו, רבי נחום ברוך גינצבורג, רבה של יאנובה, ולימים ההדיר את ספריו ('מקור ברוך') ומכתביו.

בתקופת השואה ניצל מגורלם של רוב תלמידי הישיבה, כשברח עם קבוצה של שישה עשר בחורים אל הגבול הרוסי. שרד את שנות המלחמה בסיביר, ויומניו מתקופה זו פורסמו במהדורה מוערת בספר "מטלז עד טלז".

בשנת ה'תש"ו (1946) נישא בסמרקנד לפריידל, בתו של רבי חיים אריה ליב זקס, רבה של הורוזובה ומחבר ספר "דברי חיים". משם עבר באירופה, שהה בפראג ובמחנות עקורים בצרפת, ועם היווודע דבר הצלתו הוזמן על ידי ראשי הישיבה בארצות הברית להצטרף אליהם לשם שיקום המוסד.

בשנת ה'תש"ז (1947) הגיע לקליבלנד, ומאז מסר שיעורים והעמיד תלמידים למעלה מששים שנה עד ליום פטירתו.

[תקציר מתוך 'אישי ישראל']

אחוותא

לקבלת העלון מדי שבוע במייל או בווטסאפ שלחו את המילה "עלון" לווטס שלנו 072-371-4400 או למייל alon@achvat.co.il

סיפורים יהודיים

אמנות

אלבום האמנות 'סיפורים יהודיים' (Contes Juifs) נדפס בפריז בשנת 1888 ומתייחד בריכוז חזותי נדיר של איורי הווי יהודי מסורתי. הספר, שחיבר לאופולד פון זאכר–מזוך (המוכר מהמונח השלילי מזוכיזם) מתוך עניין עמוק שמצא באחרית ימיו בתיעוד חיי יהדות גליציה, כולל עשרים ושישה סיפורי־עם. חשיבותו האמנותית המרכזית נובעת מעשרים ושבעה לוחות הדפס מרהיבים שהופקו בטכניקת ההדפסה היוקרתית הליוגרבורה, המאפשרת העברת גוונים בדיוק צילומי ומציגה גלריה מקיפה של הקהילות. את הלוחות הללו איירו אמנים בולטים ובראשם הצייר אלפונס לוי (עליו: גליון 88 בהר–בחקתי תשפה). הציורים מתעדים בצורה מדויקת ואוהדת: לבוש מסורתי, שווקים, פנים בתי כנסת ומגוון מנהגים יהודיים.

תמונה מתוך שער האלבום

בית הכנסת בזמושץ'

תחת השפעה

בית הכנסת העתיק בזמושץ' שבפולין נבנה בסגנון הרנסנס המאוחר בשנים 1610–1618 והוכרז כאתר מורשת עולמית. המבנה הוקם מאבן עבור הקהילה הספרדית הצפונית ביותר באירופה, שנטמעה בהמשך בקהילה האשכנזית. מבחינה אדריכלית, רצפת אולם התווך הונמכה כדי להגביה את החלל בשל הגבלות גובה חיצוני מטעם השלטונות (ו'ממעמקים קראתיך'). תקרת המבנה עוטרה בעיטורי טיח בסגנון בתי הכנסת בקאליש ולובלין, הכוללים מוטיבים פרחוניים. במהלך השואה חולל פנים המבנה והפך לנגרייה ובתום המלחמה הוסב לספרייה ציבורית. ארון הקודש המגולף שרד. לאחר שחזור הנדסי מקיף בתחילת המאה העשרים ואחת, פועל המקום כיום כמוזיאון היסטורי ליהודי האזור.

צילום: Adam Jones from Kelowna, BC, Canada. רישיון: CC–BY–SA–2.0.

שממית יום זיתית?

הידעת

שממית היום הזיתית היא לטאה פעילת יום הנפוצה במערב מדגסקר ובאיי קומורו. היא מגיעה לאורך של כחמישה עשר סנטימטרים. צבע גופה משתנה בין גווני זית - ירוק, חום ואפור. וזנבה נוטה לכחול בהיר. לפרטים הצעירים גב חום עם נקודות תכולות וזנב צהוב. סימני ההיכר של הלטאה הם פסי חלודה ואדום בצורת האות ו' על החרטום, לצד נקודות בצבע לבֵנים–אדומות על הגב. השממית מסתגלת בקלות לחיים לצד בני אדם על גבי מבנים. תזונתה כוללת חרקים, פרוקי רגלים, פירות, אבקה וצוף. כיום, על אף תפוצתה הרחבה, הסחר בה מפוקח למניעת פגיעה באוכלוסיית הבר.

צילום: Alias 0591 from the Netherlands. רישיון: CC–BY–SA–2.0.